

COMPENSATIECLAUSULES BIJ EEN ONGELIJKE VERDELING VAN ARBEID EN ZORG IN DE PARTNERRELATIE

EEN GIDS VOOR NOTARISSEN EN JURIDISCH ADVISEURS

Vlaamse overheid

INHOUD

Voorwoord	7
I. Inleiding	11
II. Algemene sociaal- en fiscaalrechtelijke toelichting	15
A. Sociaal recht	16
B. Fiscaal recht	17
1. Fiscale sensibilisering	17
2. Fiscale aandachtspunten bij de gekozen samenlevingsvorm met het oog op compensatieregelingen tussen (ex-)partners	18
A. Gehuwden en wettelijk samenwonenden staan in de regel fiscaal tegenover feitelijk samenwonenden	19
B. Wettelijk samenwonenden fiscaal mogelijk toch niet gelijk aan gehuwden voor onderhoudsuitkeringen	26
C. Gehuwden én samenwonenden (onder voorwaarden) soms gelijk behandeld	28
III. Compensatieclausules in de verschillende samenlevingsvormen	33
1. De partners zijn gehuwd	34
A. Gehuwd onder het wettelijk stelsel	35
1. Pensioenen	36
A. Wettelijke pensioenen	36
1. Voorstel van compensatieclausule	36
2. Sociaal- en burgerrechtelijke toelichting	36
3. Fiscale gevolgen	37
B. Aanvullende pensioenen	39
1. Voorstel van compensatieclausule	39
2. Sociaal- en burgerrechtelijke toelichting	39
3. Fiscale gevolgen	40
2. Onderhoudsuitkeringen	41
1. Voorstel van compensatieclausule	41
2. Sociaal- en burgerrechtelijke toelichting	42
3. Fiscale gevolgen	42
3. Vennootschapsstructuur	42
1. Voorstel van compensatieclausule	42
2. Sociaal- en burgerrechtelijke toelichting	43
3. Fiscale gevolgen	44

B. Gehuwd onder scheiding van goederen.....	47
1. Pensioenen	48
A Wettelijke pensioenen	48
1. Voorstel van compensatieclausule	48
2. Sociaal- en burgerrechtelijke toelichting	48
3. Fiscale gevolgen.....	49
B Aanvullende pensioenen	50
1. Voorstel van compensatieclausule	50
2. Sociaal- en burgerrechtelijke toelichting.....	50
3. Fiscale gevolgen.....	51
2. Onderhoudsuitkeringen	52
1. Voorstel van compensatieclausule	52
2. Sociaal- en burgerrechtelijke toelichting.....	52
3. Fiscale gevolgen.....	52
3. Vennootschapsstructuur.....	53
1. Voorstel van compensatieclausule	53
2. Sociaal- en burgerrechtelijke toelichting.....	54
3. Fiscale gevolgen.....	55
2. De partners wonen samen.....	56
1. Algemeen	56
2. Voorstel van compensatieclausules in een samenlevingsovereenkomst	57
3. Enkele algemene fiscale aandachtspunten	63
C. Partners wonen wettelijk samen.....	65
1. Pensioenen	66
A Wettelijke pensioenen	66
1. Voorstel van compensatieclausule	66
2. Sociaal- en burgerrechtelijke toelichting.....	66
3. Fiscale gevolgen.....	67
B Aanvullende pensioenen	68
1. Voorstel van compensatieclausule	68
2. Sociaal- en burgerrechtelijke toelichting.....	68
3. Fiscale gevolgen.....	68
2. Onderhoudsuitkeringen	70
1. Voorstel van compensatieclausule	70
2. Sociaal- en burgerrechtelijke toelichting.....	70
3. Fiscale gevolgen.....	70
3. Vennootschapsstructuur.....	71
1. Voorstel van compensatieclausule	71
2. Sociaal- en burgerrechtelijke toelichting.....	72
3. Fiscale gevolgen.....	72

D. Partners wonen feitelijk samen.....	75
1. Pensioenen	76
A Wettelijke pensioenen	76
1. Voorstel van compensatieclausule	76
2. Sociaal- en burgerrechtelijke toelichting.....	76
3. Fiscale gevolgen.....	77
B Aanvullende pensioenen	78
1. Voorstel van compensatieclausule	78
2. Sociaal- en burgerrechtelijke toelichting.....	78
3. Fiscale gevolgen.....	78
2. Onderhoudsuitkeringen	80
1. Voorstel van compensatieclausule	80
2. Sociaal- en burgerrechtelijke toelichting.....	80
3. Fiscale gevolgen.....	80
3. Vennootschapsstructuur.....	81
1. Voorstel van compensatieclausule	81
2. Sociaal- en burgerrechtelijke toelichting.....	81
3. Fiscale gevolgen.....	82
COLOFON	84

Voorwoord

Beste notaris,
Beste juridisch adviseur,

Binnen een relatie gebeurt het vaak dat na verloop van tijd een van beide partners een stap opzij zet in zijn of haar loopbaan. Voor de kinderen, het huishouden of mantelzorg voor familieleden. Dat heeft gevolgen voor het pensioen, de sociale zekerheidsrechten en de loopbaankansen van de niet- of deeltijds werkende partner.

Zolang de arbeidsvermindering gebeurt via 'gelijkgestelde perioden' blijft de impact veelal beperkt. Wanneer dit echter niet (langer) het geval is, zijn de gevolgen aanzienlijk. Wanneer de relatie tussen de partners standhoudt, hoeft dit niet noodzakelijk problematisch te zijn. Komt het echter tot een scheiding of een breuk, dan is de financiële weerslag vaak dramatisch.

Die situatie wens ik zoveel mogelijk te vermijden. In eerste instantie door partners te informeren over de impact van loopbaanbeslissingen genomen om de combinatiedruk te verlichten. Wat op korte termijn een goede oplossing lijkt, is op lange termijn misschien een stuk minder aantrekkelijk. Zijn er geen geschikte alternatieven? Hoe beter geïnformeerd partners zijn, hoe beter zij samen kunnen inschatten wat in hun concrete situatie de beste strategie is. En hoe kleiner de kans dat zij vervallen in 'automatismen' die worden ingegeven door genderpatronen.

Als partners na rijp beraad beslissen dat een ingrijpende loopbaanbeslissing voor hen de beste optie is om de combinatiedruk het hoofd te bieden, hoop ik hen te overtuigen om solidair de financiële gevolgen te dragen. Dat kan: partners kunnen compensatieafspraken maken en die ook formeel vastleggen. Het gaat hier niet om een daad van wantrouwen, maar wel om een teken van wederzijds respect: 'zelfs als er ooit een kink in de kabel zou komen, blijven wij fair en kunnen wij écht stellen dat wij samen de verantwoordelijkheid voor ons gezin opnemen'. Een akte uit liefde, *an act of love*.

In dit verhaal kan uw rol moeilijk overschat worden. Als notaris of juridisch adviseur heeft u immers een cruciale positie in het begeleiden van burgers in het beschermen van zichzelf én elkaar. U bent hun gids in een ingewikkeld juridisch landschap.

Vanuit uw kennis en ervaring kan u anticiperen op de problemen waarmee zij later te maken kunnen krijgen en waar zij zelf misschien nog niet bij stilstaan. Het feit bijvoorbeeld dat zij misschien niet eeuwig samen zijn en dat één van hen dan kan geconfronteerd worden met onverwachte en zeer ongewenste effecten van een loopbaanbeslissing die ooit in overleg en in het belang van het gezin genomen werd.

U kan hen er op wijzen dat het veel beter is op voorhand hierover afspraken te maken, en u kan hen hierbij begeleiden en zorgen dat de afspraken geformaliseerd worden.

Dat is geen eenvoudige klus. Zo moet bij het uitwerken van clausules rekening worden gehouden met de samenlevingsvorm, met de verschillen in professioneel statuut van de partners, en met de verschillende vormen die eigendom, inkomen en sociale zekerheid kan aannemen – zoals aanvullende pensioenen, wettelijke pensioenen, onderhoudsgelden, vennootschappen, dividenden, etc. En dan zijn er nog de mogelijke fiscale implicaties van compensatieregelingen.

Om u te ondersteunen bij deze complexe, maatschappelijk erg belangrijke taak, schreef ik een opdracht uit gericht op de aanmaak van specifieke compensatieclausules. Om tot dit resultaat te komen, was een uitgebreide studie nodig die betrekking had op verschillende domeinen van het recht zoals het socialezekerheidsrecht, het familiaal vermogensrecht,

het vennootschapsrecht en het fiscaal recht. De opdracht werd toevertrouwd aan onderzoekers van de UHasselt en de KU Leuven.

De publicatie die u in handen houdt, bevat de essentie van dat onderzoek en is bedoeld als een praktisch werkinstrument. Ze bevat modelclausules, aangevuld met toelichting over de sociaalrechtelijke en de fiscaalrechtelijke context en gevolgen.

Deze publicatie is uiteraard geen eindpunt. Regelgeving verandert, dus wellicht zullen ook (een aantal van) de compensatieclausules in de nabije of verre toekomst aan wijziging onderhevig zijn. Ik hoop dat ik u met dit instrument alvast een nuttige basis kan aanreiken die u helpt om uw klanten te helpen.

Pascal Smet, Vlaams minister van Gelijke Kansen

Brussel, februari 2014

Inleiding

De bedoeling van deze publicatie is na te denken over de invoering van compensaties bij het terugschroeven van betaalde, buitenshuis verrichte arbeid om meer zorgtaken in gezinsverband op te nemen. Vaak doen mensen dat zonder stil te staan bij de financiële gevolgen van die loopbaankeuze en zonder te voorzien in een compensatie. Die compensatie kan nochtans belangrijk zijn bij een mogelijke relatiebreuk.

In deze publicatie doen we enkele suggesties voor compensaties. Ze kunnen in elk stadium van de relatie worden overeengekomen. Dat kan bij de aanvang van de relatie, maar ook op het ogenblik waarop één van de partners ervoor kiest minder buitenshuis te gaan werken (loopbaankeuze) of daar door omstandigheden toe verplicht wordt (loopbaanwending). Ook bij een scheiding kan dit worden meegenomen. Het uitgangspunt voor een regeling is in deze publicatie niet het overlijden van één van de partners, wat eerder het geval is bij successieplanning.

De financiële situatie van de partners verschilt naargelang de samenlevingsvorm die ze hebben gekozen: gehuwd, wettelijk of feitelijk samenwonend. Binnen het huwelijk is ook het gekozen huwelijksvermogensstelsel van belang. Dit zal vaak een verrassing zijn voor de partners, aangezien een samenlevingsvorm in de regel niet met het oog hierop wordt gekozen.

Bij de afspraken over een compensatie is het van belang naar de sociaalrechtelijke en fiscaalrechtelijke gevolgen te kijken. In het sociaal recht leverde de overheid al een inspanning om de periodes die een partner aan zorg besteedt, te waarderen. De bestaande systemen verschillen echter naargelang het sociale zekerheidsstelsel waartoe de partners behoren (werknemer, zelfstandige, ambtenaar) en naargelang de samenlevingsvorm. Dit alles is enigszins verwarrend. Bovendien kunnen de inkomstenbelastingen, zoals de personenbelasting, bij compensatieregelingen voor onverwachte en onaangename gevolgen zorgen die moeten worden ondervangen.

Deze publicatie zet de regelingen en de gevolgen in het sociaal recht en het fiscaal recht op een rij. Op die manier kunnen beroepsbeoefenaars, zoals advocaten en notarissen, de partners beter gewapend adviseren bij het uitwerken van een compensatieregeling. Eventuele regelingen over de kinderen blijven buiten beschouwing in deze publicatie. Alleen compensatieregelingen tussen de partners onderling komen aan bod. De publicatie gaat ook niet in op grensoverschrijdende situaties. Evenmin worden hier regelingen besproken die in de praktijk reeds genoegzaam gekend zijn op zowel het domein van het familiaal vermogensrecht als het fiscaal recht (bv. op het domein van de registratie- en successierechten).

Concreet geeft de publicatie eerst een algemene sociaal- en fiscaalrechtelijke toelichting, waarbij enkele principes in verband met de gekozen samenlevingsvorm worden uitgelegd. Deze algemene toelichting is bedoeld als achtergrondkennis bij het uitwerken van compensatieregelingen voor arbeid en zorg tussen (ex-)partners. Aansluitend is ervoor geopteerd om een aantal concrete voorstellen voor compensatieclausules voor te stellen en toe te lichten. Deze compensatieclausules hebben betrekking op drie topics die vandaag in de regel nog niet automatisch in een huwelijks- of samenlevingscontract worden opgenomen. Het gaat om clausules inzake het wettelijk pensioen en het aanvullend pensioen, de onderhoudsuitkering en het werken in een vennootschapsstructuur. Opgelet, het gaat om voorstellen, een concrete situatie kan om een andere formulering vragen. Waar mogelijk en voor zover haalbaar, is er bij de voorgestelde clausules ook een fiscale aanvulling vermeld.

Deze compensatieclausules worden toegelicht per samenlevingsvorm en zijn telkens ondergebracht in een 'fiche': gehuwd onder het wettelijk stelsel, gehuwd onder scheiding van goederen, wettelijk samenwonend en feitelijk samenwonend. Elke 'fiche' heeft een eigen kleurcode. Het is de bedoeling dat men alle informatie verkrijgt na het lezen van één enkele kleurenfiche of samenlevingsvorm. Dat betekent dat wie de publicatie volledig leest, herhalingen aantreft indien de toelichting voor verschillende samenlevingsvormen identiek is. Informatie specifiek voor een welbepaalde samenlevingsvorm en waarin die samenlevingsvorm zich onderscheidt ten opzichte van een eerder besproken samenlevingsvorm, wordt aangeduid in de kleur van diezelfde fiche.

Deze publicatie is het resultaat van een meer uitgebreide studie naar compensatieregelingen voor loopbaanbeslissingen die de combinatie arbeid en zorg kunnen vergemakkelijken. Een team onderzoekers van de UHasselt en de KU Leuven voerde de studie uit in opdracht van Vlaams minister van Gelijke Kansen, Pascal Smet.

Het uitgebreide document kunt u vinden op de website **genderklik.be**.

Algemene sociaal- en fiscaalrechtelijke toelichting

Het is nuttig eerst even stil te staan bij de algemene principes van het sociaal en fiscaal recht wat betreft de gevolgen van een gekozen samenlevingsvorm. Zo worden verrassingen vermeden bij het uitwerken van concrete compensaties.

A. Sociaal recht

AANDACHTSPUNTEN. Het compenseren van arbeid en zorg in partnerrelaties leidt vanuit sociaalrechtelijk perspectief tot een aantal algemene aandachtspunten.

WETTELIJK PENSIOEN. Op het niveau van de wettelijke pensioenen bestaat er een groot verschil tussen gehuwden en andere koppels die wettelijk of feitelijk samenwonen. Het wettelijk pensioen kan immers enkel worden verdeeld bij de beëindiging van het huwelijk. De beëindiging van een wettelijke of feitelijke samenwoning brengt geen verdeling van pensioenrechten met zich. Pensioenrechtelijk is het huwelijk zo vooralsnog het sterkste statuut.

De verdeling van de wettelijke pensioenrechten hangt daarnaast nauw samen met het professioneel statuut van de partners (werknemers, zelfstandige of ambtenaar). Huwelijken met een ambtenaar vragen hierbij bijzondere aandacht. Omwille van het (historisch gegroeide) individuele en onoverdraagbare karakter van dit ambtenarenpensioen heeft de wetgever niet voorzien in een pensioen na beëindiging van het huwelijk. Er is met andere woorden geen echtscheidingspensioen voor ex-partners van ambtenaren. Die afwezigheid van een pensioen na scheiding wordt wel – minstens gedeeltelijk – opgevangen door een verdeling over de ex-partners van het overlevingspensioen bij overlijden van een ambtenaar.

Veel mensen onderbreken voor een korte of langere periode hun loopbaan. De impact hiervan op de actieve loopbaan en het pensioen wordt grotendeels opgevangen door onder meer stelsels van gelijkgestelde periodes. Op die manier tellen de meeste periodes van niet-activiteit toch mee voor het pensioen van werknemers en zelfstandigen. De enige uitzonderingen zijn de deeltijdse arbeid en het thuis blijven (i.e. het volledig stopzetten van de loopbaan zonder vervangingsuitkering). Beide periodes zullen het pensioen negatief beïnvloeden omdat er geen gelijkgestelde periode tegenover staat.

Voor ambtenaren heeft de wetgever voorzien in gelijkgestelde diensten enerzijds en het loopbaankrediet anderzijds. Het bestaan van beide mechanismen stelt ambtenaren in staat (een aanzienlijk deel van) hun loopbaan te onderbreken zonder invloed op het pensioen. De uitzondering van thuis blijven geldt ook hier weer. Voor deeltijdse arbeid bestaat een voordelig technisch gelijkstellingsmechanisme dat in het merendeel van de gevallen deeltijdse periodes alsnog als voltijds in aanmerking neemt.

AANVULLEND PENSIOEN. Voor de aanvullende pensioenen speelt de burgerlijke staat geen rol. Dat wordt verklaard door de afwezigheid van een wettelijke verdelingsregeling terzake. De partners kunnen voor of tijdens de relatie conventioneel een verdeelsleutel overeenkomen. Daarnaast kan de verdeling gebeuren op het ogenblik van de beëindiging van de relatie (middels een overeenkomst in het kader van een echtscheiding door onderlinge toestemming (EOT) of middels een rechterlijke uitspraak). De partners bepalen het verdelingsmechanisme volledig vrij.

Ambtenaren bouwen in tegenstelling tot werknemers en zelfstandigen zelden tot nooit een aanvullend pensioen op, waardoor een verdeling dan ook niet aan de orde is. In relaties met een ambtenaar zal het bijna steeds de partner (niet-ambtenaar) met het aanvullend pensioen zijn die een deel afstaat, tenzij de partners conventioneel anders overeenkomen.

Door de loongerelateerde premieopbouw in een aanvullend pensioen leveren onderbrekingen van de loopbaan in beginsel geen premies op. Een uitzondering is de zogeheten premievrijstelling invaliditeit voor periodes van arbeidsongeschiktheid en invaliditeit.

BELEIDSAANBEVELINGEN. Deze aandachtspunten maken het nodig om enkele beleidsaanbevelingen te formuleren. De wetgever en het beleid hebben al enkele initiatieven genomen om aan enkele aandachtspunten tegemoet te komen. Die aanbevelingen en initiatieven zijn terug te vinden in het onderzoeksrapport.

B. Fiscaal recht

1. FISCALE SENSIBILISERING

FISCALE GEVOLGEN. Er bestaan geen compensatieclausules voor het opvangen van arbeid en zorg in een partnerrelatie zonder fiscale gevolgen. In eerste instantie checkt de professionele raadgever spontaan de mogelijkheden op sociaal- en familiaalrechtelijk gebied. Dat is logisch, maar ontoereikend om alle gevolgen van de overeengekomen compensatiemaatregel te kunnen inschatten. Ook het fiscaal recht, in het bijzonder de inkomstenbelastingen moet tegelijkertijd worden nagekeken.

VAKJESDENKEN. Dat fiscale gevolgen in rekening moeten worden genomen bij afspraken tussen (ex-)partners over compensatieclausules, klinkt wellicht evident. Het gebeurt evenwel zelden a priori, waardoor de (ex-)partners mogelijk onaangename verrassingen te wachten staan zodra de belastingaanslag a posteriori in de brievenbus valt. Het fiscaal recht volgt immers niet altijd de logica van het sociaal en familiaal recht. Acht het burgerlijk recht een bepaald inkomen volgens het huwelijksvermogensstelsel of andere overeenkomsten tussen partners gemeenschappelijk, dan is het essentieel om te beseffen dat dit niet automatisch het geval is in het fiscaal recht. Ook fiscale latenties kunnen voor onvoorspelbare verrassingen zorgen.

Dat een spontane fiscale reflex bij de eigenlijke onderhandelingen over loopbaancompensaties in de regel ontbreekt, kan de boodschapper niet worden verweten. Dit vloeit immers voort uit het 'vakjesdenken' van ons rechtssysteem. Wie dieper ingaat op de vraag of er een één-op-één-relatie bestaat tussen de burgerlijke status (gehuwd of samenwonend), het huwelijksvermogensrecht (gehuwd onder het wettelijk stelsel of scheiding van goederen) en de pensioenrechten met de fiscale gevolgen ter zake, stelt vast dat dit geenszins het geval is. Niettegenstaande de fiscale afstemming die is gebeurd bij de burgerrechtelijke invoering van de wettelijke samenwoning, vraagt de huidige wetgever vandaag nog steeds geen fiscale impactanalyse alvorens nieuwe burgerrechtelijke of sociaalrechtelijke wetten te lanceren. Het spijtige gevolg hiervan is dat partijen conventionele oplossingen bedenken, die zij misschien niet of anders zouden onderhandelen als ze de (huidige) fiscale gevolgen ervan op voorhand hadden gekend.

FISCALE SENSIBILISERING. Het opzet van de fiscale kanttekeningen in deze publicatie is om te sensibiliseren. Het loont de moeite om bij de bespreking met de (ex-)partners meteen de fiscaalrechtelijke gevolgen inzake de personenbelasting mee in ogenschouw te nemen. Wat burgerrechtelijk en sociaalrechtelijk de best mogelijke compensatie lijkt, kan dat enkel blijven als de (ex-)partners in hun afspraken ook de fiscale gevolgen voor de personenbelasting hebben besproken. Deze fiscale gevolgen kunnen verschillen naargelang de samenlevingsvorm. Per samenlevingsvorm wordt in deze publicatie ingegaan op de fiscale gevolgen in de personenbelasting van compensatieclausules over wettelijke en aanvullende pensioenrechten (via groepsverzekering), onderhoudsgelden en de arbeid in vennootschapsvorm. Gelet op het snel wijzigende fiscale landschap, is het nuttig om ook in het licht van de fiscaliteit afgesproken compensatieregelingen bijvoorbeeld om de vijf jaar te herbekijken. Partners en hun raadgevers winnen ook best grondig fiscaal advies in over hun concrete situatie voordat ze afspraken maken of herzien.

BELEIDSAANBEVELINGEN. Deze fiscale sensibilisering maakt enkele beleidsaanbevelingen noodzakelijk. De aanbevelingen zijn terug te vinden in het onderzoeksrapport.

2. FISCALE AANDACHTSPUNTEN BIJ DE GEKOZEN SAMENLEVINGSVORM MET HET OOG OP COMPENSATIE-REGELINGEN TUSSEN (EX-)PARTNERS

Hierna volgen enkele fiscale aandachtspunten die partners in rekening moeten nemen bij de keuze van samenlevingsvorm, en zeker wanneer ze denken aan compensatieclausules voor arbeid en zorg.

De invalshoek voor de toelichting bij deze aandachtspunten is de mate waarin de ene samenlevingsvorm fiscaal wordt gelijkgesteld met een andere. Het uitgangspunt daarbij is dat wettelijk samenwonenden voor de inkomstenbelastingen al 10 jaar zijn gelijkgesteld met gehuwden. Beide vormen van samenwonen staan bijgevolg tegenover de feitelijk samenwonenden (deel A). In dit luik wordt evenwel ook duidelijk dat wettelijk samenwonenden worden belast als gehuwden onder het stelsel van scheiding van goederen. Hoewel gehuwden en wettelijk samenwonenden een gemeenschappelijke aanslag ontvangen, wordt voor de berekening van de personenbelasting ieders inkomen afzonderlijk vastgesteld. Daarbij wordt niet voor elk inkomen rekening gehouden met de burgerrechtelijke regeling (eigen inkomen of gemeenschappelijk inkomen). Uit deel B blijkt dan weer dat er voor onderhoudsuitkeringen tussen ex-gehuwden en wettelijke samenwoners toch civiele verschillen zijn die men ook fiscaal indachtig moet zijn. Tot slot blijkt het toch mogelijk dat alle samenlevingsvormen met elkaar kunnen worden gelijkgesteld. Dat is zo na vervulling van een aantal voorwaarden en voor een specifiek geval in de registratie- en successierechten. Bovendien moet voor elke samenlevingsvorm de aandacht worden gevestigd op het mogelijk toepasselijke stelsel van de meerwaardebelasting in de personenbelasting indien (deel C).

Dit algemene fiscaalrechtelijke deel toont aan dat er nog niet kan worden gesproken van een doorgedreven parallelisme tussen de burgerrechtelijke gevolgen van een gekozen samenlevingsvorm en het fiscale regime.

A Gehuwden en wettelijk samenwonenden staan in de regel fiscaal tegenover feitelijk samenwonenden

PRINCIPIËLE FISCALE TWEEDELING. De keuze van samenlevingsvorm (gehuwd, wettelijk of feitelijk samenwonend) wordt wellicht niet in de eerste plaats bepaald door de wijze van belasting van de inkomsten van beide partners in de personenbelasting. Niettemin verdient die regeling aandacht. Artikel 2 § 1, 2° WIB92 bepaalt : “(...) De wettelijk samenwonenden worden gelijkgesteld met gehuwden, en een wettelijke samenwonende wordt gelijkgesteld met een echtgenoot. (...)” Op grond van deze bepaling is sinds aanslagjaar 2005 een principiële nieuwe tweedeling ontstaan tussen gehuwden en wettelijk samenwonenden enerzijds en louter feitelijk samenwonenden anderzijds. Wettelijk samenwonenden zijn immers in beginsel gelijkgesteld met gehuwden, terwijl feitelijk samenwonenden in de personenbelasting worden belast op de eigen inkomsten als waren zij geheel alleenstaand.

GEMEENSCHAPPELIJKE AANSLAG MET DECUMUL. Wie in België als gehuwde belastbaar is, wordt sinds aanslagjaar 2005 volledig gedecumuleerd belast. Er wordt in beginsel wel een gemeenschappelijke aanslag op naam van de beide echtgenoten/wettelijk samenwonenden gevestigd, tenzij in het jaar van het huwelijk/verklaring van de wettelijke samenwoning, het jaar van ontbinding van het huwelijk (door overlijden of echtscheiding) of de beëindiging van de wettelijke samenwoning, het jaar van de scheiding van tafel en bed en het jaar dat volgt op de feitelijke scheiding. Dit belet echter niet dat het belastbare inkomen van elke echtgenoot/wettelijk samenwonende afzonderlijk wordt vastgesteld. Deze volledige decumul drukt de progressiviteit van het toepasselijke tarief in de personenbelasting.

HUWELIJKSQUOTIËNT ALS VOORDEEL VOOR GEHUWDE EN WETTELIJK SAMENWONENDEN. Gehuwden en wettelijk samenwonenden kennen bij een gemeenschappelijke aanslag en enkel als het in hun voordeel is, de figuur van het huwelijksquotiënt. Dit is een mechanisme waarbij 30% van het progressief belastbare nettoberoepsinkomen (met een maximum van 10.090 euro voor aanslagjaar 2014) van de werkende partner fictief wordt toegekend aan de niet-werkende partner of aan de partner van wie het beroepsinkomen zeer laag is, namelijk lager dan 30% van het totaal van de nettoberoepsinkomen van beide partners of lager dan 10.090 euro. Het huwelijksquotiënt wordt berekend na aftrek van de beroepskosten en de beroepsverliezen. Enkel de eigen beroepsverliezen mogen daarbij worden afgetrokken en dus niet de beroepsverliezen die de andere partner heeft geleden. Deze regeling van het huwelijksquotiënt geldt enkel voor als gehuwd beschouwde partners en staat dus niet open voor feitelijk samenwonenden.

Artikel 126
WIB92

Artikel 87
& 88
WIB92

Artikel 33
& 33bis
WIB92

BEZOLDIGING VAN DE MEWERKENDE ECHTGENOOT ALS VOORDEEL VOOR GEHUWDE EN WETTELIJKE SAMENWONENDEN. Wanneer een partner meewerkt in een zelfstandige activiteit van de andere partner, dan kan die laatste uit zijn eigen beroepsinkomsten aan de meewerkende partner een belastbare bezoldiging (dus een eigen beroepsinkomen) toekennen. Deze bezoldiging moet overeenstemmen met de gangbare economische vergoeding voor de geleverde prestaties, bestaat uit winsten en baten van de gezamenlijk uitgeoefende activiteit en mag niet hoger zijn dan 30% van het nettobedrag van de inkomsten van de beroepswerkzaamheid die met de hulp van de partner wordt uitgeoefend (tenzij de prestaties kennelijk recht geven op een groter deel). Zoals bij het huwelijksquotiënt worden ook hier de afzonderlijk belastbare beroepsinkomsten niet meegeteld om de maximale toekenning te berekenen. De meewerkende partner kan opteren voor de aftrek van werkelijke beroepskosten of voor de forfaitaire kostenaftrek. Ook dit systeem drukt de progressiviteit van de toepasselijke tarieven in de personenbelasting. Het is enkel van toepassing voor gehuwde en wettelijk samenwonende meewerkende partners die volledig tot het sociaal statuut van zelfstandigen zijn toegetreden (dit betekent alle toekenningen sinds inkomstenjaar 2005; voordien werd het systeem van de toekenning meewerkinkomen toegepast zoals bedoeld in art. 86 WIB92).

Partners van zelfstandige bedrijfsleiders zijn uitgesloten van het toepassingsgebied van de bezoldiging voor meewerkende echtgenoot. Deze bedrijfsleiders ontvangen voor de personenbelasting immers een bezoldiging en geen winsten of baten, zoals vereist door de wet.

Artikel 129
WIB92
& 63 KB/
WIB92

MARITALE VERLIESVERREKENING ALS VOORDEEL VOOR GEHUWDE EN WETTELIJKE SAMENWONENDEN. Wanneer de inkomsten van een echtgenoot of wettelijk samenwonende partner (inclusief de toepassing van het huwelijksquotiënt of een bezoldiging meewerkende echtgenoot) onvoldoende zijn om de aftrekbare verliezen erop aan te zuiveren, wordt het saldo aangerekend op de inkomsten van de andere echtgenoot of wettelijk samenwonende partner. Het saldo van de beroepsverliezen is aftrekbaar van de beroepsinkomsten van de andere partner. Het saldo van de verliezen geleden bij verrichtingen in het raam van art. 90, 1° respectievelijk 8° WIB92, is aftrekbaar van de door de andere partner behaalde occasionele winst of baten respectievelijk meerwaarden verwezenlijkt op ongebouwde onroerende goederen. Er wordt door de fiscale administratie evenwel opgemerkt dat de beroepsverliezen van burgerlijke vennootschappen of verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid (zoals vermeld in art. 29 WIB92), met uitzondering van de Europese economische samenwerkingsverbanden, die onder welbepaalde voorwaarden mogen worden afgetrokken van de beroepsinkomsten van een vennoot of lid van die vennootschappen en verenigingen evenwel nooit kunnen worden aangerekend op de beroepsinkomsten van de echtgenoot van die vennoot of dat lid.

Artikel 131
e.v. WIB92

VERHOOGING VAN DE BELASTINGVRIJE SOM ALS VOORDEEL VOOR ALS ALLEENSTAANDE BELASTE PARTNERS. Sinds aanslagjaar 2005 is de belastingvrije som voor elke belastingplichtige dezelfde, ongeacht of hij als alleenstaande wordt belast dan wel of er een gemeenschappelijke aanslag wordt gevestigd. De belastingvrije som bedraagt in de regel 6.990 euro voor aanslagjaar 2014. Elke als alleenstaande belaste belastingplichtige krijgt evenwel een verhoging van 1.490 euro voor aanslagjaar 2014 zodra hij één of meer kinderen

ten laste heeft of als men in een situatie van co-ouderschap verkeert. Maar ook gehuwde en wettelijk samenwonenden krijgen in het jaar van het huwelijk en de verklaring van wettelijke samenwoning een verhoging van de belastingvrije som van 1.490 euro, als de partner geen bestaansmiddelen heeft gehad die netto meer dan 1.800 euro bedroegen.

(GEEN) INVORDERING MOGELIJK VAN ELKAARS BELASTINGSCHULDEN. Bij feitelijk samenwonenden is het in beginsel niet mogelijk dat de fiscus de belastingschulden van de ene partner invordert bij de andere partner, tenzij een vorm van samenwerking in het behalen van het inkomen tussen partners tot enige hoofdelijke gehoudenheid van de belastingschulden aanleiding geeft. Gehuwde en wettelijk samenwonenden zijn in de regel hoofdelijk gehouden tot de betaling van elkaars fiscale schulden. De fiscus wijkt hier zeer beperkt van af bij feitelijke scheiding (vanaf het tweede kalenderjaar na de feitelijke scheiding, namelijk enkel in die zin dat de invordering niet mag op vanaf dan behaald inkomen van de andere echtgenoot of op de goederen die hij/zij met dat inkomen heeft verworven) en na ontbinding van het huwelijk of de wettelijke samenwoning (dit is vanaf het tijdstip van overschrijving van het echtscheidingsvonnis of de (gemeenschappelijke) verklaring van beëindiging van de wettelijke samenwoning). Fiscale schulden van vóór het huwelijk of de wettelijke samenwoning blijven wel eigen schulden die alleen bij de fiscale schuldenaar kunnen worden opgeëist. Wie een samenwoning of huwelijk overweegt met een met belastingschulden beladen partner, overweegt dus maar best vooraf wat daarvan de mogelijke fiscale gevolgen zijn.

WETTELIJKE SAMENWONENDEN BELAST ALS GEHUWDE MET SCHEIDING VAN GOEDEREN. Wettelijk samenwonenden worden voor de berekening van de personenbelasting niet zomaar gelijkgesteld met eender welke echtgenoten. Zij worden steeds beschouwd als gehuwde onder het stelsel van scheiding van goederen. Gehuwde onder het wettelijke stelsel worden bijgevolg anders belast dan wettelijk samenwonenden. In geval van wettelijke samenwoning valt men immers terug op begrippen over (mede-)eigendom en de ter zake geldende burgerrechtelijke regels.

(GEEN) IMPACT VAN HET HUWELIJKSVERMOGENSSTELSEL BIJ EEN GEMEENSCHAPPELIJKE AANSLAG. Wanneer een gemeenschappelijke aanslag wordt gevestigd, wordt volgens de fiscale wet bij de vaststelling van het totale netto-inkomen van elke belastingplichtige rekening gehouden met het deel van zijn beroepsinkomsten (na toepassing van de artikelen 86 (toekenning meewerkinkomen) tot 89 WIB92 (huwelijksquotiënt)), de door hem behaalde of aan hem toegekende diverse inkomsten vermeld in artikel 90, 1° tot 4° en 12° WIB92 (occasionele winst of baten, prijzen, subsidies, renten en pensioenen aan geleerden, schrijvers of kunstenaars, onderhoudsuitkeringen, terugwerkend gedeelte van onderhoudsuitkeringen en aan onderzoekers betaalde persoonlijke vergoedingen uit de exploitatie van uitvindingen), de niet hiervoor vermelde inkomsten die eigen zijn op grond van het vermogensrecht en 50% van de totaliteit van alle andere inkomsten van beide belastingplichtigen (zoals huurinkomsten uit eigen onroerende goederen).

Concreet betekent dit dat niet elk inkomen wordt belast zoals dat burgerrechtelijk via het huwelijksvermogensrecht of in overeenkomsten tussen partners is bepaald. Zoals hoger al gesteld, kan een inkomen burgerrechtelijk tot het gemeenschappelijk vermogen of tot een conventionele onverdeeldheid behoren, maar fiscaal kan dit inkomen als een eigen inkomen

Artikel 394
WIB92

Artikel 127
WIB92

bij elke partner afzonderlijk worden belast. Zo zijn alle beroepsinkomsten (winst, baten, winst en baten uit een vorige beroepswerkzaamheid, bezoldigingen, maar ook (wettelijke en aanvullende) pensioenen) en de hierboven opgesomde diverse inkomsten steeds afzonderlijk belastbaar bij de partner die gerechtigd is deze inkomsten te ontvangen (die ze heeft behaald of aan wie ze zijn toegekend). In het fiscaal recht wordt dus niet altijd rekening gehouden met het huwelijksvermogensrechtelijk regime of met de afspraken die partners onderling hebben gemaakt .

Bij onderhandelingen over loopbaancompensaties voor een (ex-)partner via bijvoorbeeld de toekenning van aanvullende pensioenrechten, is het bijgevolg essentieel om de fiscale gevolgen mee in ogenschouw te nemen. Het gaat immers niet op om af te spreken om pensioenrechten aan de (ex-)partner over te dragen zonder de fiscaliteit te regelen, aangezien de partner die afstand doet van zijn pensioenrechten volgens het huidige fiscaal recht, de integrale fiscale rekening zal gepresenteerd krijgen, of hij nu gehuwd is of samenwoont. Een bijkomende moeilijkheid hier is de bepaling van de (para)fiscale latentie die op de inkomsten rust om te weten welke fiscale regeling men bijgevolg best in de compensatie-clausule opneemt.

Een verdeling van de belasting tussen de echtgenoten die gehuwd zijn onder het wettelijk stelsel, gebeurt wel voor andere inkomsten, zoals onroerende inkomsten, roerende inkomsten en de in artikel 90, 5° tot 11° WIB92 vermelde diverse inkomsten uit eigen goederen van de belastingplichtigen zelf. Wanneer deze inkomsten burgerrechtelijk in het gemeenschappelijk vermogen vallen van echtgenoten gehuwd onder het wettelijk stelsel, is in de regel de helft ervan belastbaar bij elke partner.

Wanneer die inkomsten burgerrechtelijk in het eigen vermogen van één van de partners vallen – zoals bij gehuwden onder het stelsel van scheiding van goederen en bij wettelijk samenwonenden – zijn deze inkomsten belastbaar bij de eigenaar van het goed. Dit is van belang om te onthouden bij onderhandelingen tussen echtgenoten gehuwd onder het wettelijk stelsel onder wie een echtgenoot in vennootschapsvorm werkt. Op dividenden zijn immers de huwelijksvermogensrechtelijke afspraken wel degelijk van toepassing. Meerwaarden worden bij de ene en/of andere partner belast naargelang het soort divers inkomen dat is verwezenlijkt en naargelang de vraag wie fiscaal de titularis is van het inkomen.

De administratieve ‘Commentaar op het Wetboek Inkomstenbelastingen’ bevat een verhelderende overzichtstabel (nr. 126/27 ComIB) die hier integraal en met enkele aanpassingen voor de duidelijkheid wordt weergegeven. Met het oog op compensatieregelingen is het van belang om deze tabel in gedachten te houden.

TABEL DIE VOOR BEPAALDE INKOMSTEN AANGEeft BIJ WELKE PARTNER INKOMSTEN BELASTBAAR ZIJN WANNEER EEN GEMEENSCHAPPELIJKE AANSLAG WORDT GEVESTIGD

	Echtgenoten gehuwd onder het wettelijk stelsel	Echtgenoten gehuwd onder het stelsel van scheiding van goederen en wettelijke samenwonenden.
Beroepsinkomsten winst, baten, winst en baten van een vorige beroepswerkzaamheid, bezoldigingen, pensioenen, renten en als zodanig geldende toelagen	Elke echtgenoot is belastbaar op het deel van zijn beroepsinkomsten zoals bepaald na toekenning van een meewerkinkomen aan de meewerkende echtgenoot en de toerekening van het huwelijksquotiënt	Elke partner is belastbaar op het deel van zijn beroepsinkomsten zoals bepaald na toekenning van een meewerkinkomen aan de meewerkende echtgenoot en de toerekening van het huwelijksquotiënt
Onroerende inkomsten huurgelden, kadastraal inkomen	Belastbaar voor de helft bij elke echtgenoot	Belastbaar bij de eigenaar van het goed
Inkomsten van roerende goederen en kapitalen dividenden, interesten, inkomsten van verhuring, verpachting, gebruik en concessie van roerende goederen, inkomsten in lijfrenten of tijdelijke renten die geen pensioenen zijn ten laste van enige rechtspersoon of onderneming, inkomsten uit de (con)cessie van auteursrechten en naburige rechten	Belastbaar voor de helft bij elke echtgenoot, behalve als de inkomsten een toebehoren van eigen roerende goederen of kapitalen uitmaken, in welk geval zij belastbaar zijn bij de eigenaar van die goederen of kapitalen (bv. terugbetalingspremies)	Belastbaar bij de eigenaar van de goederen en kapitalen

Artikel 23, § 1 WIB92

Artikel 7, WIB92

Artikel 17, WIB92

Artikel 90,
5° tot 7° en
11° WIB92

<p>Diverse inkomsten van roerende aard</p> <p>inkomsten buiten de uitoefening van een beroepswerkzaamheid uit onderverhuring, overdracht van huur, concessie van welbepaalde rechten, loten van effecten van leningen, verhuring van jacht-, vis- en vogelvangstrecht, vergoedingen voor ontbrekende coupon</p>	<p>Belastbaar voor de helft bij elke echtgenoot, behalve als de inkomsten een toebehoren van eigen roerende goederen of kapitalen uitmaken, in welk geval zij belastbaar zijn bij de eigenaar van die goederen of kapitalen (bv. loten van effecten van leningen)</p>	<p>Belastbaar bij de eigenaar van de kapitalen of bij degene die de in art. 90, 5° en 7° WIB 92 bedoelde onderverhuring, overdracht van huur, concessie of verhuring van jacht-, vis- en vogelvangstrecht heeft verricht</p>
--	---	--

Artikel 90,
1° WIB92

<p>Occasionele winst en baten</p> <p>winst of baten, hoe ook genaamd, die zelfs occasioneel of toevallig, buiten de uitoefening van een beroepswerkzaamheid, voortkomen uit enige prestatie, verrichting of speculatie of uit diensten bewezen aan derden, daaronder niet begrepen normale verrichtingen van beheer van een privévermogen bestaande uit onroerende goederen, portefeuillewaarden en roerende voorwerpen</p>	<p>Belastbaar bij degene die ze heeft behaald</p>	<p>Belastbaar bij degene die ze heeft behaald</p>
--	---	---

Artikel 90,
2° WIB92

<p>Prijzen, subsidies, renten of pensioenen aan geleerden, schrijvers of kunstenaars</p>	<p>Belastbaar bij degene aan wie ze zijn toegekend</p>	<p>Belastbaar bij degene aan wie ze zijn toegekend</p>
---	--	--

Artikel 90,
3° & 4°
WIB92

<p>Onderhoudsuitkeringen en aanvullende onderhoudsuitkeringen</p>	<p>Belastbaar bij degene aan wie ze zijn toegekend, de onderhoudsuitkeringen die aan beide echtgenoten zijn toegekend, zijn voor de helft belastbaar bij elk van hen</p>	<p>Belastbaar bij degene aan wie ze zijn toegekend, de onderhoudsuitkeringen die aan beide partners zijn toegekend, zijn voor de helft belastbaar bij elk van hen</p>
--	--	---

Artikel 90,
8° WIB92

<p>Meerwaarden op ongebouwde onroerende goederen</p>	<p>Belastbaar bij de eigenaars van de ongebouwde onroerende goederen, belastbaar voor de helft bij elke echtgenoot als de goederen deel uitmaken van het gemeenschappelijk vermogen van de echtgenoten</p>	<p>Belastbaar bij de eigenaars van de ongebouwde onroerende goederen</p>
---	--	--

Artikel 90,
9° WIB92

<p>Meerwaarden op aandelen</p>	<p>Belastbaar bij de eigenaars van de aandelen, belastbaar voor de helft bij elke echtgenoot als de aandelen deel uitmaken van het gemeenschappelijk vermogen van de echtgenoten</p>	<p>Belastbaar bij de eigenaars van de ongebouwde onroerende goederen</p>
---------------------------------------	--	--

Artikel 90,
10° WIB92

<p>Meerwaarden op gebouwde onroerende goederen</p> <p>(bv. gebouw met uitsluiting van, onder bepaalde voorwaarden, de eigen woning op grond van art. 93bis WIB92)</p>	<p>Belastbaar bij de eigenaars van de gebouwde onroerende goederen, belastbaar voor de helft bij elke echtgenoot als de goederen deel uitmaken van het gemeenschappelijk vermogen van de echtgenoten</p>	<p>Belastbaar bij de eigenaars van de gebouwde onroerende goederen</p>
--	--	--

Artikel 90,
12° WIB92

Aan onderzoekers betaalde persoonlijke vergoedingen uit de exploitatie van uitvindingen	Belastbaar bij degene aan wie ze zijn toegekend	Belastbaar bij degene aan wie ze zijn toegekend
Inkomsten van de kinderen waarvan beide echtgenoten het wettelijk genot hebben	Belastbaar voor de helft bij elke echtgenoot	Belastbaar voor de helft bij elke partner
Inkomsten van de kinderen waarvan één van de echtgenoten het wettelijk genot heeft	Belastbaar voor de helft bij elke echtgenoot	Belastbaar bij de partner die het wettelijk genot van de inkomsten heeft
Indiciair inkomen van onbepaalde oorsprong	Belastbaar voor de helft bij elke echtgenoot	Belastbaar voor de helft bij elke partner

Artikel 341,
eerste lid
WIB92

FEITELIJK SAMENWONENDEN. In aanvulling op het voorgaande, en onder verwijzing naar hetgeen hoger is gesteld, blijven de inkomsten van feitelijk samenwonenden in beginsel 'eigen' en dus in eigen hoofde belastbaar. Dit geldt voor zover geen enkele vorm van onverdeelde mede-eigendom over het inkomensverwervend 'goed' bestaat.

B Wettelijk samenwonenden fiscaal mogelijk toch niet gelijk aan gehuwden voor onderhoudsuitkeringen

Artikel 90,
3° & 4°
WIB92
& 104, 1° en
2° WIB92

FISCALE IMPACT. Niettegenstaande de principiële gelijkstelling van wettelijk samenwonenden met gehuwden, moet er toch in het raam van deze publicatie worden gewezen op de fiscale regels over onderhoudsuitkeringen waar wettelijk samenwonenden burgerrechtelijk niet op één lijn komen te staan met gehuwden. De vraag moet dan ook worden gesteld naar de fiscale impact van de (gewezen) samenlevingsvorm op onderhoudsuitkeringen tussen (ex-)partners.

BELANG AFTREKBAARHEID. Daadwerkelijk betaalde onderhoudsuitkeringen mogen voor 80% in aftrek worden gebracht van het globale netto belastbaar inkomen van de onderhoudsplichtige. Dit impliceert een (mogelijk aanzienlijk) fiscaal voordeel voor de onderhoudsplichtige, aangezien deze aftrekbare besteding in de berekening van de personenbelasting al wordt toegepast voordat het progressief tarief op het globale netto belastbaar inkomen wordt bepaald. De aftrek van onderhoudsgelden drukt dus de progressiviteit van de personenbelasting van de onderhoudsplichtige, omdat de belastbare grondslag zelf, die het tarief bepaalt, wordt verlaagd.

VOORWAARDEN AFTREKBAARHEID EN BELASTBAARHEID. Voor de aftrekbaarheid moeten op grond van artikel 104, 1° WIB92 de volgende voorwaarden cumulatief vervuld zijn: a) de uitkering moet regelmatig worden betaald, tenzij het een gekapitaliseerde onderhoudsuitkering betreft; b) de uitkeringsgerechtigde mag geen deel uitmaken van het gezin van de schuldenaar op het moment van de betaling; c) de uitkering moet worden toegekend in uitvoering van een verplichting op grond van het Burgerlijk of het Gerechtelijk Wetboek of van een gelijkaardige wettelijke verplichting in een buitenlandse wetgeving; d) de uitkering moet effectief betaald zijn in de loop van het belastbare tijdperk en worden bewezen; e) de uitkeringsgerechtigde moet 'behoefstig' zijn.

De belastbaarheid van 80% van de onderhoudsuitkeringen bij de onderhoudsgerechtigde als divers inkomen, is aan dezelfde voorwaarden onderworpen. Toch wordt overwegend in rechtspraak en rechtsleer gesteld dat er geen correlatie is tussen de fiscale behandeling van de betaler en de genietter. Dat betekent dat de aftrek genomen door de betaler geen erkenning inhoudt van de belastbaarheid van de genietter, en omgekeerd. In de praktijk moet evenwel met het kleine risico rekening worden gehouden dat de fiscale administratie de onderhoudsuitkering in elk geval (aftrek toegepast door betaler of niet) belastbaar acht bij de ontvanger.

BURGERRECHTELIJKE GRONDSLAG. De voorwaarde die hier de nodige aandacht verdient, betreft de wettelijke grondslag van de uitkering tot levensonderhoud. De vraag moet worden gesteld of er bijvoorbeeld voor (gewezen) samenwoners wel een burgerrechtelijke grondslag voorhanden is tot uitkering van levensonderhoud. De impact van de vraag is niet gering, aangezien het antwoord de betaalde onderhoudsuitkering al dan niet aftrekbaar (en de ontvangen onderhoudsuitkering al dan niet belastbaar) maakt. Immers, uitkeringen gebaseerd op een louter contractuele basis zijn niet fiscaal aftrekbaar.

GEHUWDEN. Bij gehuwden wordt de fiscale aftrekbaarheid van uitkeringen tot levensonderhoud (in min of meerdere mate wat de feitelijke scheiding betreft) gebaseerd op een wettelijk geregelde civielrechtelijke solidariteit. Tussen (ex-)echtgenoten kan bijgevolg een in beginsel parallelle logica worden gesignaleerd tussen de civiele en fiscale regels over onderhoudsuitkeringen. Ook de vraag naar het alimentaire karakter van het ter beschikkingstellen van een gezinswoning geldt, althans volgens een sensu stricto opvatting (zie hierna), enkel voor gehuwden.

FEITELIJK SAMENWONENDEN. Er bestaat evenmin twijfel over dat onderhoudsuitkeringen tussen gewezen feitelijk samenwonenden van iedere aftrekbaarheid bij de betaler – maar ook belastbaarheid bij de ontvanger – uitgesloten blijven. Voor feitelijke samenwoners ontbreekt immers op civiel vlak elke wettelijke grondslag voor een recht op onderhoudsuitkering wegens gebrek aan een wettelijke persoonlijke of vermogensrechtelijke solidariteit.

WETTELIJK SAMENWONENDEN. Op grond van de fiscale wet lijkt het fiscale voordeel voor de onderhoudsplichtige gewezen wettelijk samenwonende partner in orde te zijn. De burgerrechtelijke regels over wettelijke samenwoning waarnaar artikel 104, 1° WIB92 een tijd heeft verwezen, zaaien evenwel twijfel waar de fiscale administratie dankbaar gebruik van zou kunnen maken. In tegenstelling tot het huwelijk creëert de wettelijke samenwoning burgerrechtelijk geen persoonlijke verplichtingen, zodat wettelijk samenwonenden elkaar (onder meer) geen hulpplicht verschuldigd zijn. Er wordt bijgevolg burgerrechtelijk sensu stricto geacht dat er geen wettelijke grondslag voorhanden is voor een uitkering tot

levensonderhoud tussen wettelijk samenwonenden. Het is onduidelijk of uitkeringen overeenkomstig de bijdrageplicht wel als een onderhoudsuitkering in de zin van artikel 104, 1° WIB92 kunnen worden beschouwd. Voor zover de onderhoudsuitkering gegrondvest kan zijn in een bijdrageplicht – en die dus niet hoeft te zijn gebaseerd op een hulpplicht – lijkt een aftrek mogelijk. Het staat evenwel vast dat deze sensu lato onderhoudsplicht stopt zodra de wettelijke samenwoning eindigt. In de fiscale rechtspraak en rechtsleer blijft – ondanks de tijdelijk uitdrukkelijke verwijzing naar de wet over de wettelijke samenwoning in de fiscale wet – dan ook onduidelijkheid bestaan over de vraag of zulke onderhoudsuitkeringen, mede gelet op de sensu stricto opvatting, wel een uitvoering zijn van een wettelijke verplichting, zodat niet met zekerheid kan worden volgehouden dat iedere discussie of betwisting met de fiscale administratie over de aftrekbaarheid of belastbaarheid ervan uitgesloten zal zijn. Het is niet ondenkbaar dat zal worden volgehouden dat voor deze betaling de aftrekbaarheid uitgesloten is.

C Gehuwden én samenwonenden (onder voorwaarden) soms gelijk behandeld

Artikel 131
VI. W. Reg.
en art. 48
VI. W. Succ.

REGISTRATIE- EN SUCCESSIERECHTEN. Het verschil in behandeling naargelang de keuze van samenlevingsvorm is in het uiteindelijke resultaat niet echt voelbaar voor de Vlaamse registratie- en successierechten in een welbepaald geval, als voldaan is aan een aantal voorwaarden. Voor de Vlaamse schenkingsrechten geldt bijvoorbeeld dat met een echtgenoot wordt gelijkgesteld: de persoon die op de dag van de schenking met de schenker wettelijk samenwoont of de persoon of de personen die op de dag van de schenking ten minste één jaar ononderbroken met de schenker samenwonen en er een gemeenschappelijke huishouding mee voeren. Een uittreksel uit het bevolkingsregister houdt een weerlegbaar vermoeden in van ononderbroken samenwoning en van het (financieel bijdragen tot het) voeren van een gemeenschappelijke huishouding. Feitelijk samenwonenden kunnen uiteindelijk dus worden gelijkgeschakeld met gehuwden en wettelijk samenwonenden. Hetzelfde geldt voor de Vlaamse successierechten, waar de vrijstelling van successierechten van de gezinswoning ook voor samenwonenden geldt die – als er een testament is opgemaakt – op het ogenblik van het openvallen van de nalatenschap ten minste drie jaar ononderbroken samenwonen en een gemeenschappelijke huishouding voeren. Het al vermelde weerlegbaar vermoeden van ononderbroken samenwoning en het voeren van een gemeenschappelijke huishouding door voorlegging van een uittreksel uit het bevolkingsregister verlicht evenwel ook niet ieder bewijsprobleem, nu het ‘niet meer dan’ een weerlegbaar vermoeden is en de fiscus altijd een tegenbewijs kan leveren.

Artikel 41
e.v., 90, 1°,
8° en 10°,
171 WIB92

MEERWAARDEN. Voor zover ‘betalingen’ aanleiding geven tot aftrekbare uitgaven (als bedrijfsuitgave bv. of als investering), moet vooraf worden afgetoetst wat concreet het effect inzake inkomstenbelastingen is voor diegene die ‘betaalt’ en diegene voor wie wordt betaald. Het maakt voor dit initiatief tot aftoetsen niet uit of partners gehuwd zijn of samenwonen.

In het algemeen doet zich inzake de betaling van opleggen, (woonst)vergoedingen, uit onverdeeldheidtrekkingen, enz. in de inkomstenbelastingen de problematiek voor van enerzijds de belastbaarheid van zulke vergoedingen in hoofde van de verkrijger, en anderzijds de aftrekbaarheid ervan in hoofde van de betaler. Of die vraag aan bod komt, zal afhangen van de vraag of het desbetreffende vermogensbestanddeel al dan niet in het beroepsvermogen werd belegd (art. 41 e.v. WIB92) en of de betaling van bijvoorbeeld een schuld kan gekwalificeerd worden als een betaling (of uitgave) gedaan in het kader van de professionele activiteit van de betaler die zo leidt tot de vaststelling van het bestaan van een aftrekbare bedrijfsuitgave (art. 49 e.v. WIB92) of een afschrijfbaar investering.

Zulke overwegingen sluimeren bij familierechtelijke overeenkomsten vaak op de achtergrond en komen pas aan bod ofwel wanneer de betrokkene fiscale raad inwint, ofwel wanneer de overeenkomst al lang is gesloten en het probleem opduikt wanneer de aangifte in de personen- (of vennootschaps)belasting moet worden ingediend. Voor zover het bijvoorbeeld gaat om partners die een onroerend goed (zoals de gezinswoning) beroepsmatig aanwenden en bijgevolg op het gebied van de inkomstenbelastingen investeringen eraan in rekening brengen (door aftrek als bedrijfsuitgave of door uitvoering van afschrijvingen), zal in een clause over de (beroepsmatig aan te wenden) gezinswoning rekening moeten worden gehouden met het effect van de belastbaarheid in de beroepsinkomsten van meerwaarden gerealiseerd ‘going concern’ of bij ‘stopzetting’, bv. bij de beëindiging van de relatie.

Zolang de verrichting in de **privésfeer** blijft verkeren, en zolang het gaat om **een vermogensbestanddeel dat niet tot enig beroepsvermogen** werd of zal worden gerekend, zal op grond van de principiële niet-belastbaarheid van meerwaarden op bestanddelen van het privévermogen (en buiten alle speculatie, cfr. art. 90, 1° WIB92) wellicht geen probleem rijzen. Op dat vlak moet echter worden gewezen op de voortschrijdende verruiming door de fiscale administratie van de interpretatie van artikel 90, 1° WIB92 en voor (inzake gronden en gebouwen) eerder kortdurende afgesprongen relaties op de belastbaarheid van meerwaarden bedoeld in artikel 90, 8° (gronden), eventueel 90, 9°, tweede streepje (aandelen ‘belangrijke’ deelnemingen) en 90, 10° WIB92 (gebouwen). Zelfs als er van speculatie geen sprake is, zullen meerwaarden gerealiseerd bij een wederverkoop (zoals verkoop, ruil, afstand van onverdeelde rechten) van ongebouwde onroerende goederen (bv. grond) binnen een termijn van 8 jaar en van gebouwde onroerende goederen binnen een termijn van 5 jaar, worden belast als divers inkomen. Er worden afzonderlijke aanslagvoeten van 16,5% of 33% toegepast, tenzij de progressieve tarieven gunstiger zijn in de desbetreffende situatie.

Dit betekent concreet dat, als een koppel naar aanleiding van een echtscheiding een grond binnen de 5 jaar wederverkoopt, de gerealiseerde meerwaarde bij deze wederverkoop tegen een afzonderlijk tarief van 33% in de personenbelasting wordt belast. Gebeurt deze vervreemding meer dan 5 jaar na de verkrijging maar binnen de 8 jaar, dan is er 16,5% belasting verschuldigd. De meerwaarde gerealiseerd binnen de 5 jaar na verkrijging op gebouwde onroerende goederen, wordt belast tegen 16,5%. Nogmaals, deze afzonderlijke tarieven zijn enkel van toepassing als de progressiviteit niet tot een gunstiger resultaat leidt. Bovendien wordt de vervreemding van de eigen gezinswoning onder voorwaarden vrijgesteld (art. 93bis WIB92).

Merk op dat andere termijnen van toepassing zijn wanneer de verkoper het ongebouwd of gebouwd onroerend goed oorspronkelijk niet zelf heeft gekocht, maar heeft verworven via schenking. Wie wederverkoopt na verkrijging via erfenis, wordt niet met een meerwaardebelasting op onroerende goederen geconfronteerd.

Is daarentegen volgens de fiscus sprake van het op speculatieve maar occasionele wijze (dus niet regelmatig als beroepswerkzaamheid) aan- en verkopen van gebouwde of ongebouwde onroerende goederen, dan kan deze activiteit als een winstgevende bezigheid worden beschouwd in de zin van artikel 90, 1° WIB92 die belastbaar is als divers inkomen tegen het afzonderlijke tarief van 33% (en dus niet meer 16,5% voor bv. gebouwde onroerende goederen zoals hierboven toegelicht). Bij de afweging of er al dan niet sprake is van speculatie, wordt onder meer rekening gehouden met de (niet nader bepaalde) korte tijdsperiode waarbinnen (on)roerende goederen worden wederverkocht.

Voor zover het evenwel gaat om **vergoedingen en verrekeningsbetalingen voor vermogensbestanddelen die effectief worden gebruikt in de uitoefening van het beroep**, zal rekening moeten worden gehouden met de principiële belastbaarheid van meerwaarden 'going concern' en/of stopzettingsmeerwaarden (cfr. art. 41 e.v. WIB92) en zal moeten worden nagegaan:

- of er een gunstiger fiscaal regime bestaat dan de progressiviteit (een verlaagd afzonderlijk tarief van 16,5% bij de 'stopzetting' bijvoorbeeld of 33%: zie art. 171 WIB92), en of
- de mogelijkheid overwogen kan worden tot wederbelegging en spreiding van de progressieve belastingdruk op de gerealiseerde meerwaarden (art. 44 e.v. WIB92). Meerwaarden 'going concern' op een actief in de beroepssfeer (dat dus effectief wordt gebruikt in de uitoefening van het beroep) worden belast als beroepsinkomsten tegen in de regel het progressief tarief, al kan de belastingdruk gespreid worden in de tijd mits alle voorwaarden tot wederbelegging zijn vervuld.

Voor een uitgebreide toelichting wordt verwezen naar het onderzoeksrapport (te vinden op **genderklik.be**).

III

Compensatieclausules in de verschillende samenlevingsvormen

In dit deel worden compensatieclausules voorgesteld die nuttig kunnen zijn in bepaalde omstandigheden.

Afhankelijk van de gekozen samenlevingsvorm worden verschillende compensatieclausules voorgesteld. Er is bij deze compensaties ook rekening gehouden met de fiscale gevolgen.

De voorgestelde clausules zijn slechts voorbeelden. Partijen kunnen vanzelfsprekend een voor hun situatie aangepaste compensatieregeling afspreken. Het is daarbij van belang dat ze ook aandacht hebben voor de fiscale behandeling van eventuele compensaties.

De compensatieclausules hebben betrekking op de wettelijke en aanvullende pensioenen, de onderhoudsuitkeringen en de vennootschapsstructuur.

1. DE PARTNERS ZIJN GEHUWD

UITGANGSPUNT. Zijn de partners gehuwd, dan bestaan er grosso modo twee stelsels die het huwelijksvermogen kunnen regelen: het wettelijk stelsel en de scheiding van goederen.

A. Gehuwd onder het wettelijk stelsel

WETTELIJKE SOLIDARITEIT. Partners zijn gehuwd onder het wettelijk stelsel. Dat stelsel is van toepassing als ze geen huwelijkscontract hebben afgesloten of een contract hebben gesloten waarbij zij gekozen hebben voor het wettelijk stelsel.

De wet voorziet in dit geval solidariteit tussen de echtgenoten: wat verdiend wordt tijdens het huwelijk is het resultaat van het teamwork van beide echtgenoten tijdens het huwelijk, ongeacht hoe die taakverdeling er in feite uitziet. Beide echtgenoten hebben in de regel dan ook recht op de helft van deze verdiensten.

FISCAAL AANDACHTSPUNT. Gehuwden onder het wettelijk stelsel krijgen een gemeenschappelijke aanslag in de brievenbus, tenzij in welbepaalde gevallen zoals in het algemene deel toegelicht.

Sommige inkomsten die in het gemeenschappelijk vermogen vallen moeten gelijk verdeeld onder elkaar worden aangegeven. Andere inkomsten blijven fiscaal dan weer 'eigen' en dus individueel belastbaar bij de wettelijke verwerfer, hoewel ze burgerrechtelijk gemeenschappelijk zijn.

1. PENSIOENEN

A Wettelijke pensioenen

1. VOORSTEL VAN COMPENSATIECLAUSULE

Beide echtgenoten verbinden zich ertoe om de helft van de nadien uitgekeerde vermogenswaarde van de **wettelijke pensioenen** over te maken aan de andere echtgenoot en dit in verhouding tot de duur van de beroepsactiviteit die aanleiding geeft tot dit wettelijk pensioen, doch slechts vanaf het ogenblik dat beide echtgenoten de pensioenleeftijd hebben bereikt. Daartoe wordt op de oorspronkelijk uitgekeerde bedragen de verhouding toegepast die er bestaat tussen, enerzijds, het aantal jaren van deze beroepsactiviteit vóór het huwelijk en, anderzijds, het aantal jaren van deze beroepsactiviteit tijdens de duur van het huwelijk. Eventuele uitkeringen na echtscheiding die een van de echtgenoten op dat ogenblik nog aan de andere zou verschuldigd zijn, worden met dit bedrag verminderd.

Echtgenoten verbinden zich ertoe om de toekomstige fiscale lasten op de overgemaakte wettelijke pensioenrechten die door de eigenlijke pensioengerechtigde aan de fiscus verschuldigd zijn, onder elkaar te verdelen.

2. SOCIAAL- EN BURGERRECHTELIJKE TOELICHTING

INDIVIDUEEL. In de wettelijke pensioenen geldt het principe dat elke partner zijn pensioenrechten verwerft en dat die niet voor de helft van de totaliteit van de tijdens het huwelijk verworven pensioenrechten aan elke partner toekomen. Voor de wettelijke pensioenrechten is de keuze van het huwelijksvermogensstelsel irrelevant. Ongeacht het stelsel verwerft elke partner principieel eigen pensioenrechten. Het totaal van de pensioenrechten die beide partners tijdens het huwelijk hebben vergaard, wordt dus niet gelijk verdeeld over de partners.

VERDELING. In bepaalde gevallen worden de pensioenrechten wel verdeeld. Er moet een onderscheid worden gemaakt tussen echtscheiding enerzijds en feitelijke scheiding en scheiding van tafel en bed anderzijds. Dat geldt alleen voor werknemers en zelfstandigen. Ambtenaren kennen deze mechanismen niet.

Er vindt wel een wettelijke verdeling van de verworven pensioenrechten plaats in het geval dat één partner geen statuut heeft. Bij echtscheiding verwerft de partner zonder statuut een eigen pensioen voor de duur van het huwelijk (d.i. imputatie). Het bedrag van het pensioen komt overeen met 62,5% van het loon van de ex-partner per pensioengerechtigd jaar in de huwelijksperiode. Ambtenaren kennen geen echtscheidingspensioen, de verdeling kan hier geen toepassing vinden.

In geval van feitelijke scheiding en scheiding van tafel en bed worden de wettelijke pensioenrechten van de partners genivelleerd. Hebben beide partners een pensioen, dan wordt dat in gelijke helften verdeeld en de ene partner ontvangt de helft van de andere. Heeft slechts één partner een pensioen, dan gaat de helft daarvan naar de andere partner.

GELIJKSTELLINGEN. De meeste onderbrekingen van de loopbaan worden opgevangen door een principiële gelijkstelling in het pensioen. Wanneer de duur van de onderbreking de wettelijke maximumduur voor gelijkstelling niet overschrijdt of als er geen plafond wordt overschreden, dan heeft de onderbreking geen of slechts een beperkte invloed op het verwerven van pensioenrechten.

Er is mogelijk pas een probleem wanneer de echtgenoten de wettelijke maximumduur voor gelijkstelling overschrijden of er over bepaalde plafonds wordt gegaan (bv. derde werkloosheidsperiode). Deze periodes komen dan niet meer (of in mindere mate) in aanmerking als gelijkgestelde periode. De echtgenoot die minder buitenshuis gewerkt heeft om meer zorgtaken op zich te nemen, verwerft daardoor minder pensioenrechten.

In de logica van het socialezekerheidsrecht staan er geen gelijkstellingen tegenover deeltijdse arbeid en gewoon thuis blijven, er is immers niets om gelijk te stellen. De pensioenrechten worden verworven volgens het verdiende loon. Bij deeltijdse arbeid zal het een verminderd loon zijn, bij gewoon thuis blijven is er geen loon.

Er mag ook niet uit het oog worden verloren dat de echtgenoot die het meeste zorgtaken voor zijn rekening neemt en opteert voor een 'job' in plaats van voor een carrière minder pensioenrechten opbouwt.

Omdat de echtgenoten op voorhand niet weten in welke mate elk van hen pensioenrechten zal verwerven, lijkt het ook aangewezen dat zij een huwelijkscontract opmaken waarin zij principieel erkennen dat zij elk recht hebben op de helft van de tijdens het huwelijk door beide partners verworven pensioenrechten.

Het feit dat de ene partner tijdens deze periodes minder verdient dan de andere, wordt opgevangen door het wettelijk stelsel waarin wat door beide partners verdiend wordt in het gemeenschappelijk vermogen valt. Beide partners hebben daarin in de regel een gelijk aandeel.

3. FISCALE GEVOLGEN

BELASTBAAR BIJ DE WETTELIJKE VERWERVER. Zoals in het algemene fiscale deel toegelicht, worden beroepsinkomsten op grond van artikel 127, 1° WIB92 enkel bij de eigenlijke pensioengerechtigde belastingplichtige (de zgn. wettelijke verwerver) belast. Wettelijke pensioenen zijn volgens het fiscaal recht 'eigen' beroepsinkomsten. Dit betekent dat in de aangifte voor de personenbelasting de (ex-)echtgenoten geen verdeling overeenkomstig een onderlinge afspraak over wettelijke pensioenen kunnen doorvoeren, ook niet als ze nog gehuwd zijn en deze wettelijke pensioenen als beroepsinkomsten overeenkomstig het wettelijk huwelijksstelsel tot het gemeenschappelijk vermogen behoren.

Beide echtgenoten moeten vóór ze een compensatieclausule in het huwelijkscontract opnemen, goed beseffen dat de wettelijke verwerver van dit pensioen de fiscale last van het conventioneel aan de andere echtgenoot overgemaakte gedeelte van wettelijk pensioen integraal blijft dragen. Er moet immers worden gewaarschuwd voor een mogelijk standpunt van de fiscus, namelijk dat de oorzaak van de compensatie in de eigen arbeid van de overdrager van de wettelijke pensioenen ligt en dat de fiscale behandeling van de overgemaakte wettelijke pensioenen de burgerlijke verdeling niet volgt.

Voor zover de wet zelf in een wettelijke verdeling van de verworven pensioenrechten voorziet, is er fiscaal uiteraard geen discrepantie tussen de verdeling van de pensioenrechten en de belastbaarheid van deze inkomsten. In dit geval zijn deze wettelijk verdeelde pensioenrechten als eigen beroepsinkomsten belastbaar bij elke echtgenoot overeenkomstig de wettelijke verdeling (dus belastbaar bij de wettelijke verwerver).

FISCALE INTENTIEVERKLARING IN CLAUSULE. Dit mogelijk onaangename fiscale gevolg van de compensatieclausule voor de echtgenoot die de helft van zijn wettelijk pensioen overdraagt, kan worden ondervangen door in de clausule een intentieverklaring op te nemen dat beide echtgenoten zich ertoe verbinden om de toekomstige – moeilijk op voorhand in te schatten – fiscale lasten onderling te verdelen (de verwerver kan hertrouwd zijn, nieuwe aftrekbare lasten hebben, de fiscale wet kan gewijzigd zijn, ...). Alleszins is de verdeelsleutel een heet hangijzer. De verdeling van de fiscale lasten kan bij helften gebeuren, maar ze kan evenzeer volgens een onderling afgesproken verdeelsleutel als men bij de onderhandeling zou uitgaan van de brutobedragen van de wettelijke pensioenen. Men kan ook afspreken om meteen met nettobedragen te rekenen, maar zoals al vermeld is het allerminst evident om al bij de onderhandelingen over de compensatieclausule de fiscale latentie op een wettelijk pensioen te kennen.

(PARA)FISCALE LATENTIE. Bij verrekening van de (para)fiscale druk bij de wettelijke verwerver van een wettelijk pensioen moet rekening worden gehouden met een RIZIV- en solidariteitsbijdrage, (in de regel) de progressiviteit van de wettelijke pensioenen in de personenbelasting, de gemeentebelastingen (van toepassing door de aangifte in de personenbelasting) en de verrekening van een eventuele belastingvermindering (art. 146 e.v. WIB92).

Dat wettelijke pensioenen in de personenbelasting aan de progressiviteit onderworpen zijn, betekent dat ook andere inkomsten van de belastingplichtige dan de wettelijke pensioenen (zoals progressief belastbare onroerende, roerende en diverse inkomsten) een impact zullen hebben op de bepaling van het toepasselijke tarief op de wettelijke pensioenen. Hierdoor wordt de fiscale latentie op wettelijke pensioenen bijzonder moeilijk te bepalen.

B Aanvullende pensioenen

1. VOORSTEL VAN COMPENSATIECLAUSULE

De echtgenoten verklaren kennis genomen te hebben van het arrest van het Grondwettelijk Hof van 27 juli 2011 waarbij gesteld wordt dat prestaties in het kader van een groepsverzekering als inkomsten uit beroepsbezigheden moeten worden beschouwd en bijgevolg in het gemeenschappelijk vermogen vallen.

De vermogenswaarde van **aanvullende pensioenen** zal tot de gemeenschap behoren. Deze vermogenswaarde zal worden bepaald volgens de afkoopwaarde van deze verzekering bij de ontbinding van de gemeenschap, waarop desgevallend de verhouding wordt toegepast die er bestaat tussen, enerzijds, de premies betaald voor het huwelijk en, anderzijds, de premies betaald tijdens de duur van het huwelijk. Als geen afkoopwaarde kan worden bepaald op het ogenblik van ontbinding van de gemeenschap, verbindt de rechthebbende echtgenoot zich ertoe om de helft van de nadien uitgekeerde bedragen over te maken aan de andere echtgenoot en wel vanaf het ogenblik dat die laatste zelf de pensioenleeftijd bereikt.

Op deze oorspronkelijk uitgekeerde bedragen wordt evenwel de verhouding toegepast die er bestaat tussen, enerzijds, de premies betaald voor het huwelijk en, anderzijds, de premies betaald tijdens de duur van het huwelijk. De echtgenoot die de oorspronkelijk uitgekeerde bedragen int, verbindt er zich toe om deze inning van een kapitaal of de aanvang van de inning van periodieke uitkeringen evenals de wijzigingen in deze uitkeringen onverwijld mee te delen aan de andere echtgenoot. Als deze andere echtgenoot zelf een aanvullend pensioen ontvangt dat is opgebouwd tijdens de duur van het huwelijk, dan deelt ook deze andere echtgenoot dit mee en vindt er eventueel compensatie van de wederzijds door te storten bedragen plaats.

Echtgenoten verbinden zich ertoe om de toekomstige fiscale lasten op de overgemaakte aanvullende pensioenrechten die door de eigenlijke pensioengerechtigde aan de fiscus verschuldigd zijn, onder elkaar te verdelen.

2. SOCIAAL- EN BURGERRECHTELIJKE TOELICHTING

REGELING IN HET HUWELIJKCONTRACT. Pensioenrechten uit het **aanvullend pensioen** vallen overeenkomstig het arrest van het Grondwettelijk Hof van 27 juli 2011, als vrucht van de arbeid van de echtgenoten in het gemeenschappelijk vermogen en komen dus in de regel voor gelijke helften toe aan elke echtgenoot. Als beide partners een gelijk(waardig) aanvullend pensioen opbouwen, lijkt de situatie eenvoudig. Anders is het wanneer één van de partners geen of een veel minder financieel interessant aanvullend pensioen opbouwt. Dat kan het geval zijn voor een werknemer en een zelfstandige. De meeste statutaire ambtenaren bouwen in België geen aanvullend pensioen op. Dat leidt niet alleen tot vragen over de rechtvaardigheid hiervan bij een verdeling, maar eveneens tot operationele verdelingsvragen.

Er kan desgevallend betwisting bestaan over de praktische uitkering aan de echtgenoot die geen titularis is van deze aanvullende pensioenrechten. De echtgenoten doen er dus goed aan dit te regelen in hun huwelijkscontract.

3. FISCALE GEVOLGEN

BELASTBAAR BIJ DE WETTELIJKE VERWERVER. Zoals in het algemene fiscale deel toegelicht, worden beroepsinkomsten op grond van artikel 127, 1° WIB92 enkel bij de eigenlijke pensioengerechtigde belastingplichtige (dit is de wettelijke verwerver) belast. Aanvullende pensioenen in de zin van artikel 34 WIB92 zijn beroepsinkomsten.

Dit betekent dat in de aangifte voor de personenbelasting de (ex-)echtgenoten geen verdeling overeenkomstig een onderlinge afspraak over aanvullende pensioenen kunnen doorvoeren, ook niet wanneer burgerrechtelijk of conventioneel wordt bepaald dat de prestaties/vermogenswaarde van aanvullende pensioenen in de gemeenschap vallen.

Beide echtgenoten moeten vóór ze een compensatieclausule in het huwelijkscontract opnemen, goed beseffen dat de wettelijke verwerver van dit pensioen de fiscale last van het aan de andere echtgenoot overgemaakte gedeelte van aanvullend pensioen bijgevolg integraal blijft dragen. Er moet immers worden gewaarschuwd voor een mogelijk standpunt van de fiscus, namelijk dat de oorzaak van de compensatie in de eigen arbeid van de overdrager van de aanvullende pensioenen ligt en dat de fiscale behandeling van de overgemaakte aanvullende pensioenen de burgerlijke verdeling niet volgt.

FISCALE INTENTIEVERKLARING IN CLAUSULE. Dit mogelijk onaangename fiscale gevolg van de compensatieclausule voor de echtgenoot die aanvullende pensioenen overdraagt, kan worden ondervangen door in de clausule een intentieverklaring op te nemen dat beide echtgenoten zich ertoe verbinden om de toekomstige – moeilijk op voorhand in te schatten – fiscale lasten onderling te verdelen (de verwerver kan hertrouwd zijn, nieuwe aftrekbare lasten hebben, de fiscale wet kan gewijzigd zijn, ...).

Alleszins is de verdeelsleutel een heet hangijzer. De verdeling van de fiscale lasten kan bij helften gebeuren, maar ze kan evenzeer volgens een onderling afgesproken verdeelsleutel als men bij de onderhandeling zou uitgaan van de brutobedragen van de aanvullende pensioenen. Men kan ook afspreken om meteen met nettobedragen te rekenen, maar het is allerm minst evident om al bij de onderhandelingen over de compensatieclausule de fiscale latentie op een aanvullend pensioen uit een groepsverzekering te kennen.

(PARA)FISCALE LATENTIE. Bij verrekening van de (para)fiscale druk bij de wettelijke verwerver van een aanvullend pensioen moet, om aldus de vermogenswaarde nauwkeuriger te kunnen vaststellen, rekening worden gehouden met een RIZIV- en solidariteitsbijdrage, de progressiviteit in de personenbelasting van aanvullende pensioenen uitgekeerd in de vorm van renten, de verschillende afzonderlijke belastingtarieven van toepassing op afkoopwaarden of uitkeringen van aanvullende pensioenen in de vorm van kapitaal (afhankelijk van de leeftijd op het ogenblik van uitkering, het effectief actief blijven tot de leeftijd van 65 jaar, het ogenblik van storting van persoonlijke premiebijdragen (voor of na 1993), het ogenblik van uitkering (voor of na 1 juli 2013)), de gemeentebelastingen (van toepassing door de aangifte in de personenbelasting) en de verrekening van een eventuele belastingvermindering (art. 146 e.v. WIB92).

Dat uitkeringen als rente van aanvullende pensioenen uit een groepsverzekering in de personenbelasting aan de progressiviteit onderworpen zijn, betekent dat ook andere inkomsten van de belastingplichtige dan de aanvullende pensioenen (zoals progressief belastbare onroerende, roerende en diverse inkomsten) een impact zullen hebben op de bepaling van het toepasselijke tarief op de renten uit aanvullende pensioenen. Het mag duidelijk zijn dat de fiscale latentie bijzonder moeilijk te bepalen valt. Het Grondwettelijk Hof besliste in een arrest van 19 december 2013 dat het verschil in fiscale behandeling van uitkeringen van aanvullende pensioenen in renten of kapitalen/afkoopwaarden geen grondwettelijke problemen oplevert.

De kapitalen en afkoopwaarden uit aanvullende pensioenen in een groepsverzekering die worden betaald of toegekend vanaf 1 juli 2013, zijn aan nieuwe afzonderlijke tarieven onderworpen. Deze aanpassing heeft als doel de mensen langer aan het werk te houden. De tarieven kunnen voor werkgeverscontracten en in de regel (er zijn ook vervroegde wettelijke pensioenleeftijden) voor aanslagjaar 2014 als volgt worden samengevat:

- Wettelijke pensioenleeftijd van 65 jaar bereikt en tot dan effectief ononderbroken gewerkt gedurende de 3 laatste jaren vooraf aan wettelijke pensioenleeftijd: 10%
- 'Naar aanleiding van de pensionering van de begunstigde' of bij leven vanaf de leeftijd van 62 jaar : 16,5%
- Bij leven uitgekeerd op de leeftijd van 61 jaar : 18%
- Bij leven uitgekeerd op de leeftijd van 60 jaar : 20%
- Op enig ander tijdstip dan naar aanleiding van de pensionering of de leeftijd van 60 jaar : progressief

2. ONDERHOUDSUITKERINGEN

1. VOORSTEL VAN COMPENSATIECLAUSULE

De echtgenoot die volledig beroepsactief is gebleven, verbindt zich ertoe aan de andere echtgenoot die zijn beroepsactiviteiten heeft beperkt om zich voornamelijk bezig te houden met zorgtaken, een onderhoudsgeld te betalen, wanneer het huwelijk eindigt door scheiding, om deze echtgenoot in staat te stellen zich opnieuw in te schakelen in de arbeidsmarkt en om hem hiervoor te compenseren.

De echtgenoot verbindt zich ertoe maandelijks een som van ... euro over te maken. Deze som wordt geïndexeerd overeenkomstig de gezondheidsindex en is maandelijks vooraf betaalbaar.

2. SOCIAAL- EN BURGERRECHTELIJKE TOELICHTING

MET HET OOG OP RE-INTEGRATIE. In de nieuwe echtscheidingswet is het onderhoudsgeld erop gericht de ex-echtgenoot in staat te stellen zich klaar te maken om zich opnieuw te integreren in de arbeidsmarkt. Het onderhoudsgeld is dus beperkt in de tijd en heeft een duur die maximaal gelijk is aan de duur van het huwelijk.

3. FISCALE GEVOLGEN

PERIODIEKE UITKERING IN GELD. Voor ex-echtgenoten die gehuwd waren onder het wettelijk stelsel, is de fiscale regel voor periodieke onderhoudsuitkeringen in geld duidelijk. Onderhoudsuitkeringen worden voor 80% belast als divers inkomen bij de uitkeringsge-rechtigde (art. 90, 3° en 4° WIB92) en 80% van de betaalde uitkering wordt als aftrekbare besteding van het totale belastbare nettoinkomen van de uitkeringsplichtige in aanmerking genomen (art. 104, 1° en 2° WIB92). Voor meer toelichting over de voorwaarden van deze fiscale gevolgen, wordt verwezen naar het algemene deel.

NIET-PERIODIEKE UITKERING IN NATURA. Ook niet-periodieke uitkeringen in natura, zoals het ter beschikking stellen van een woning die tot het eigen vermogen van de ex-echtgenoot behoort, voldoen volgens de fiscus aan de voorwaarden om fiscaal als een onderhoudsuitkering te worden aangemerkt. De aftrek of belastbaarheid van de in aanmerking te nemen onderhoudsuitkering wordt bijvoorbeeld bepaald op de jaarlijks gederfde huurwaarde.

TERBESCHIKKINGSTELLING VAN DE GEZINSWONING. Zoals toegelicht in het algemene deel, zal er volgens de fiscale administratie in de regel geen aftrek mogelijk zijn, als het gaat om de terbeschikkingstelling van de woning die valt onder de bescherming van gezinswoning. Beide echtgenoten bezaten op grond van artikel 215 BW immers een onverdeeld gebruiksrecht op de gezinswoning. Wanneer deze gezinswoning nu bij dringende en voorlopige maatregelen na een feitelijke scheiding aan één van de echtgenoten ter beschikking wordt gesteld, kan dit niet als een onderhoudsuitkering worden beschouwd. Er komen immers geen nieuwe rechten tot stand, aangezien de echtgenoot voorheen ook het gebruiksrecht had. De rechtspraak lijkt deze stelling evenwel niet meer te volgen en staat soms wél een aftrek als onderhoudsuitkering in natura toe.

3. VENNOOTSCHAPSSTRUCTUUR

1. VOORSTEL VAN COMPENSATIECLAUSULE

De aanstaande echtgenoten verklaren ingelicht te zijn door de notaris over het statuut van de aandelen van vennootschap X.

De aanstaande echtgenoten verklaren te weten dat wanneer de aandelen meerwaarde verwerven, door groei van de vennootschap, deze meerwaarde, zonder vergoeding, toevloeit aan de eigenaar van de aandelen.

De aanstaande echtgenoten verklaren echter dat de vermogenswaarde van de gereserveerde vennootschapswinsten waarvan niet kan worden aangetoond dat deze reservering gebeurde om bedrijfseconomische redenen, toekomt aan het gemeenschappelijk vermogen.

Alle uitkeringen, van welke aard ook, die tijdens het huwelijk met zulke gereserveerde winsten worden gedaan, komen eveneens aan het gemeenschappelijk vermogen toe.

Als zulke gereserveerde winsten aanleiding geven tot kapitaalverhoging met uitgifte van nieuwe aandelen, komen deze aandelen voor de lidmaatschapsrechten toe aan de eigenaar van de oorspronkelijke aandelen, en voor de vermogenswaarde aan het gemeenschappelijk vermogen.

De echtgenoten zullen desgevallend optreden op de algemene vergadering om te bevestigen dat het reserveren van de winst, zoals beslist op deze algemene vergadering ingegeven is door bedrijfseconomische motieven en beantwoordt aan dit doel. Zij (hij) verklaart te weten dat bijgevolg het gemeenschappelijk vermogen geen aanspraak kan maken op de vermogenswaarde ervan.

De aanstaande echtgenoten verklaren dat een vergoeding verschuldigd is door het eigen vermogen aan het gemeenschappelijk vermogen voor de structurele arbeid die door een echtgenoot wordt verricht in vennootschap X.

Het bedrag van de vergoeding wordt als volgt vastgesteld: minstens is het bedrag van het salaris dat geldt op de arbeidsmarkt voor gelijkaardig werk verschuldigd, verder wordt bij het bepalen van de vergoeding rekening gehouden met de meerwaarde die via deze arbeidsinspanning werd gerealiseerd. De toekomstige echtgenoten bepalen zelf in onderling overleg waarin deze meerwaarde bestaat. Bij gebrek aan onderlinge overeenstemming zal zij door een deskundige worden vastgesteld.

2. SOCIAAL- EN BURGERRECHTELIJKE TOELICHTING

AFBREUK AAN WETTELIJKE SOLIDARITEIT. De echtgenoot die de meeste zorgtaken op zich neemt, werkt in een vennootschap van de andere. Door het feit dat de vennootschapsstructuur zich ent op het huwelijksvermogensstelsel, wordt afbreuk gedaan aan de solidariteit die de basis vormt van het wettelijk stelsel: wat verdiend wordt tijdens het huwelijk is het resultaat van het teamwork van beide echtgenoten tijdens het huwelijk, ongeacht hoe deze taakverdeling er in feite uitziet. Beide echtgenoten hebben in de regel dan ook recht op de helft van deze verdiensten.

In het vennootschapsrecht blijft wat verdiend is eigendom van de vennootschap, en dus door de waardevermeerdering van de aandelen, van de echtgenoot die eigenaar is van deze vennootschap. Alleen wanneer een dividend uitgekeerd wordt, valt dit in het gemeenschappelijk vermogen.

EIGENAAR AANDELEN. Het komt er dus op aan dat de echtgenoten duidelijk weten van wie de vennootschap is waarin ze werken.

GERESERVEERDE WINSTEN. Het is ook aan te bevelen een regeling op te nemen over de gereserveerde winsten, zodat de werking van het vennootschapsrecht enigszins geneutraliseerd wordt, en beide echtgenoten aanspraak kunnen maken op wat in de vennootschap is 'gespaard'.

(MEE)WERKEN IN DE VENNOOTSCHAP. Het is ook mogelijk te opteren voor een ander systeem en te kijken, niet naar de meerwaarde, maar naar de arbeid die tijdens het huwelijk is verricht. Op die manier komt zowel de hypothese waarin één van de echtgenoten in zijn eigen vennootschap werkt, als de hypothese waarin één van de echtgenoten in de vennootschap werkt die eigendom is van de andere echtgenoot, aan bod.

In het zelfstandigenstelsel (en enkel in dat stelsel) kan de echtgenoot/echtgenote van de zelfstandige het statuut van helpende of meewerkende echtgenoot hebben. Men moet noteren dat de wettelijk samenwonende partner ook kan genieten van het statuut van meewerkende echtgenoot wanneer hij/zij meewerkt in de zaak van zijn/haar partner. Dat vertaalt zich echter niet naar een gelijkstelling met het huwelijk voor de wettelijke pensioenrechten.

3. FISCALE GEVOLGEN

BELASTBAARHEID VAN DIVIDENDEN. Overeenkomstig artikel 127, 4° WIB92 zijn de dividenden van echtgenoten gehuwd onder het wettelijk stelsel voor de helft belastbaar bij elke echtgenoot, behalve als de inkomsten een toebehoren van eigen roerende goederen of kapitalen uitmaken, in welk geval zij belastbaar zijn bij de eigenaar van die goederen of kapitalen (bv. terugbetalingspremies) (art. 127, 3° WIB92).

INTERNE MEERWAARDEN OP AANDELEN. Ter bescherming van het eigen vermogen, dat mogelijk later (bv. bij vervreemding van de aandelen) een belasting als divers inkomen inzake zogenaamde 'interne meerwaarden op aandelen' (art. 90, 9°, eerste streepje WIB92) zal ondergaan, moet worden gewaakt over het gevaar van 'dubbele betaling' door het eigen vermogen, namelijk één maal door vergoeding aan een verarmd vermogen en een tweede maal door betaling van een belasting 'interne privémeerwaarden'. De belasting inzake 'interne meerwaarden' is de (latere) belasting op de meerwaarde verwezenlijkt op de reserves aangehouden in de vennootschap.

Het probleem komt neer op de vraag naar de omvang van de te betalen vergoeding, dus zonder, dan wel met, het in rekening brengen van een eventuele latente belasting inzake 'interne meerwaarden op aandelen'. Er zal evenwel pas sprake zijn van een belastbaarheid van deze privémeerwaarde, als niet kan worden aangetoond dat de realisatie van de meerwaarde een normale verrichting van beheer van een privévermogen is. Of een verrichting hier al dan niet onder valt, kan worden nagekeken aan de hand van voorwaarden in de rechtspraak en in de adviezen van de Dienst voorafgaande beslissingen in fiscale zaken (zgn. Rulingdienst). Men kan proberen een regeling 'omwille van een echtscheiding' door de fiscus te laten aanvaarden als een normaal beheer van privévermogen. Lukt dat niet, dan is er mogelijk een afzonderlijke belasting van in beginsel 33% van toepassing. Privémeerwaarden gerealiseerd op aandelen in het raam van artikel 90, 9°, eerste streepje WIB92 zijn belastbaar bij de eigenaars van de aandelen, te verstaan voor de helft bij elke echtgenoot als de inkomsten van de aandelen deel uitmaken van het gemeenschappelijk vermogen van de echtgenoten (art. 127, 3° en 4° WIB92).

BEZOLDIGING MEEWERKENDE ECHTGENOOT. Wanneer een partner meewerkt in een zelfstandige activiteit van de andere partner, dan kan deze laatste uit zijn eigen beroepsinkomsten aan de meewerkende partner een belastbare bezoldiging (dus een eigen beroepsinkomen) toekennen (nieuwe regeling artikel 33 (bis) WIB92). Echtgenoten van zelfstandige bedrijfsleiders, die bezoldigingen ontvangen, zijn evenwel uitgesloten van het toepassingsgebied van het nieuwe statuut van de meewerkende echtgenoot. Voor meer toelichting wordt verwezen naar het algemene deel.

B. Gehuwd onder scheiding van goederen

SLECHTS ZEER BEPERKTE WETTELIJKE SOLIDARITEIT. De partners zijn gehuwd met een stelsel van scheiding van goederen. De echtgenoten moeten dit stelsel bij huwelijkscontract voorzien.

In dit geval is er tussen de partners via het primaire huwelijksstelsel slechts zeer beperkt solidariteit voorzien. Er wordt evenwel geen gemeenschappelijk vermogen gecreëerd waarop beide echtgenoten gerechtigd zijn en waarin de verdiensten die gerealiseerd zijn tijdens het huwelijk terecht komen. Iedere echtgenoot behoudt zijn inkomsten.

FISCAAL AANDACHTSPUNT. Echtgenoten gehuwd onder het stelsel van scheiding van goederen krijgen ook een gemeenschappelijke aanslag (tenzij in het jaar van huwelijk, echtscheiding, scheiding van tafel en bed en het jaar dat volgt op de feitelijke scheiding), maar worden afzonderlijk (als alleenstaanden) belast.

Dit betekent voor vermogensinkomsten (zoals onroerende, roerende of welbepaalde diverse inkomsten), waarvoor het wettelijk stelsel een grote impact heeft op de berekening van de personenbelasting (deze inkomsten zijn nl. voor de helft belastbaar bij elke echtgenoot als ze in de gemeenschap vallen), dat zij bij scheiding van goederen in de regel belastbaar zijn bij de eigenaar van het goed. Dit betekent dat het inkomen van een goed dat in onverdeeldheid aan beide echtgenoten toebehoort, in beginsel verdeeld belastbaar is bij iedere echtgenoot in verhouding tot het eigendomsaandeel.

1. PENSIOENEN

A Wettelijke pensioenen

1. VOORSTEL VAN COMPENSATIECLAUSULE

Beide echtgenoten verbinden zich ertoe om de helft van de nadien uitgekeerde vermogenswaarde van de **wettelijke pensioenen** over te maken aan de andere echtgenoot en dit in verhouding tot de duur van de beroepsactiviteit die aanleiding geeft tot dit wettelijk pensioen doch slechts vanaf het ogenblik dat beide echtgenoten de pensioenleeftijd hebben bereikt. Daartoe wordt op de oorspronkelijk uitgekeerde bedragen de verhouding toegepast die er bestaat tussen, enerzijds, het aantal jaren van deze beroepsactiviteit vóór het huwelijk en, anderzijds, het aantal jaren van deze beroepsactiviteit tijdens de duur van het huwelijk. Eventuele uitkeringen na echtscheiding die een van de echtgenoten op dat ogenblik nog aan de andere zou verschuldigd zijn, worden met dit bedrag verminderd.

Echtgenoten verbinden zich ertoe om de toekomstige fiscale lasten onder elkaar te verdelen.

2. SOCIAAL- EN BURGERRECHTELIJKE TOELICHTING

INDIVIDUEEL. Voor de wettelijke pensioenrechten is de keuze van het huwelijksvermogensstelsel irrelevant. Ongeacht het stelsel verwerft elke partner principieel eigen pensioenrechten. Het totaal van de pensioenrechten die beide partners tijdens het huwelijk hebben vergaard, wordt dus niet gelijk verdeeld over de partners.

VERDELING. In bepaalde gevallen worden de pensioenrechten wel verdeeld. Er moet een onderscheid gemaakt worden tussen echtscheiding enerzijds en feitelijke scheiding en scheiding van tafel en bed anderzijds. Dat geldt alleen voor werknemers en zelfstandigen. Ambtenaren kennen deze mechanismen niet.

Bij echtscheiding verwerft de partner zonder statuut via imputatie een eigen pensioen voor de duur van het huwelijk. Het bedrag van het pensioen komt overeen met 62,5 procent van het loon van de ex-partner per pensioengerechtigd jaar in de periode van het huwelijk.

In geval van feitelijke scheiding en scheiding van tafel en bed worden de wettelijke pensioenrechten van de partners genivelleerd. Hebben beide partners een pensioen, dan wordt dat in gelijke helften verdeeld en de ene partner ontvangt de helft van de andere. Heeft slechts één partner een pensioen, dan gaat de helft daarvan naar de andere partner.

GELIJKSTELLINGEN. De meeste onderbrekingen van de loopbaan worden opgevangen door een principiële gelijkstelling in het pensioen. Wanneer de duur van de onderbreking de wettelijke maximumduur voor gelijkstelling niet overschrijft of als er geen plafond wordt

overschreden, dan heeft de onderbreking geen of slechts een beperkte invloed op het verwerven van pensioenrechten. Periodes die de wettelijke maximumduur voor gelijkstelling overschrijden of over bepaalde plafonds gaan, komen niet meer (of in mindere mate) in aanmerking als gelijkgestelde periode. Bijgevolg verwerft de echtgenoot die minder buitenshuis gewerkt heeft minder pensioenrechten. In de logica van het sociaalzekerheidsrecht staan er geen gelijkstellingen tegenover deeltijdse arbeid en thuis blijven: er is niets om gelijk te stellen. Men bouwt pensioenrechten op in verhouding tot het verdiende loon. Bij deeltijdse arbeid zal het een verminderd loon zijn, bij thuis blijven is er geen loon.

3. FISCALE GEVOLGEN

BELASTBAAR BIJ DE WETTELIJKE VERWERVER. Zoals in het algemene fiscale deel toegelicht, worden beroepsinkomsten op grond van artikel 127, 1° WIB92 enkel bij de eigenlijke pensioengerechtigde belastingplichtige (de zgn. wettelijke verwerver) belast. Wettelijke pensioenen zijn volgens het fiscaal recht 'eigen' beroepsinkomsten. Dit betekent dat de (ex-)echtgenoten in hun aangifte voor de personenbelasting geen verdeling overeenkomstig een onderlinge afspraak over wettelijke pensioenen kunnen doorvoeren. Beide echtgenoten moeten vóór ze een compensatieclausule in het huwelijkscontract opnemen, goed beseffen dat de wettelijke verwerver de fiscale last van het aan de andere echtgenoot overgemaakte wettelijk pensioen integraal blijft dragen. Er moet immers worden gewaarschuwd voor een mogelijk standpunt van de fiscus, namelijk dat de oorzaak van de compensatie in de eigen arbeid van de overdrager van de wettelijke pensioenen ligt en dat de fiscale behandeling van de overgemaakte wettelijke pensioenen de burgerlijke verdeling niet volgt.

Voor zover de wet zelf in een wettelijke verdeling van de verworven pensioenrechten voorziet, is er fiscaal uiteraard geen discrepantie tussen de verdeling van de pensioenrechten en de belastbaarheid van deze inkomsten. In dit geval zijn deze wettelijk verdeelde pensioenrechten als eigen beroepsinkomsten belastbaar bij elke echtgenoot overeenkomstig de wettelijke verdeling (dus belastbaar bij de wettelijke verwerver).

FISCALE INTENTIEVERKLARING IN CLAUSULE. Dit mogelijk onaangename fiscale gevolg van de compensatieclausule voor de echtgenoot die de helft van zijn wettelijk pensioen overdraagt, kan worden ondervangen door in de clausule een intentieverklaring op te nemen dat beide echtgenoten zich ertoe verbinden om de toekomstige – moeilijk op voorhand in te schatten – fiscale lasten onderling te verdelen (de verwerver kan hertrouwd zijn, nieuwe aftrekbare lasten hebben, de fiscale wet kan gewijzigd zijn, ...). Alleszins is de verdeelsleutel een heet hangijzer. De verdeling kan bij helften gebeuren, maar ze kan evenzeer volgens een onderling afgesproken verdeelsleutel, als men bij de onderhandeling zou uitgaan van de brutobedragen van de wettelijke pensioenen. Men kan ook afspreken om meteen met nettobedragen te rekenen, maar het is allerm minst evident om al bij de onderhandelingen over de compensatieclausule de fiscale latentie op een wettelijk pensioen te kennen.

(PARA)FISCALE LATENTIE. Bij verrekening van de (para)fiscale druk bij de wettelijke verwerfer van een wettelijk pensioen moet rekening worden gehouden met een RIZIV- en solidariteitsbijdrage, (in de regel) de progressiviteit van de wettelijke pensioenen in de personenbelasting, de gemeentebelastingen (van toepassing door de aangifte in de personenbelasting) en de verrekening van een eventuele belastingvermindering (art. 146 e.v. WIB92).

Dat wettelijke pensioenen in de personenbelasting aan de progressiviteit onderworpen zijn, betekent dat ook andere inkomsten van de belastingplichtige dan de wettelijke pensioenen (zoals progressief belastbare onroerende, roerende en diverse inkomsten) een impact zullen hebben op de bepaling van het toepasselijke tarief op de wettelijke pensioenen. Hierdoor wordt de fiscale latentie op wettelijke pensioenen bijzonder moeilijk te bepalen.

B Aanvullende pensioenen

1. VOORSTEL VAN COMPENSATIECLAUSULE

De echtgenoten verbinden zich ertoe wat overblijft van hun netto inkomen uit arbeid onder aftrek van wat daarvan is besteed aan de lasten van het huwelijk, te verrekenen. De aanstaande echtgenoten komen uitdrukkelijk overeen dat de vermogenswaarde van het aanvullend pensioen, ongeacht de concrete verschijningsvorm, ook te verrekenen is. Concreet heeft de ene echtgenoot dan een vordering op de andere echtgenoot voor een bedrag van de helft van deze overblijvende bedragen van beide echtgenoten.

De echtgenoten verklaren te beseffen dat deze verrekening slechts uitwerking kan hebben wanneer zij een behoorlijke boekhouding van hun inkomen en de betaalde lasten van het huwelijk bijhouden en deze boekhouding op eerste verzoek aan de andere echtgenoot verschaffen.

Echtgenoten verbinden zich ertoe om de toekomstige fiscale lasten onder elkaar te verdelen.

2. SOCIAAL- EN BURGERRECHTELIJKE TOELICHTING

REGELING IN HET HUWELIJKSCONTRACT. In een stelsel van scheiding van goederen worden de aanvullende pensioenrechten niet verdeeld tussen de echtgenoten, maar blijven deze eigendom van de echtgenoot die ze door zijn buitenshuisarbeid heeft verworven. Dit is het gevolg van een huwelijksvermogensrechtelijke benadering van de pensioenrechten uit het aanvullend pensioen. Het professionele statuut van de partners (werknemer, zelfstandige, ambtenaar) speelt dan geen rol.

Wanneer de echtgenoten toch willen dat de andere echtgenoot mee kan genieten in deze pensioenrechten, moet dit uitdrukkelijk worden voorzien in het huwelijkscontract.

3. FISCALE GEVOLGEN

BELASTBAAR BIJ DE WETTELIJKE VERWERFER. Zoals in het algemene fiscale deel toegelicht, worden beroepsinkomsten op grond van artikel 127, 1° WIB92 enkel bij de eigenlijke pensioengerechtigde belastingplichtige (dit is de wettelijke verwerfer) belast. Aanvullende pensioenen in de zin van artikel 34 WIB92 zijn beroepsinkomsten. Dit betekent dat in de aangifte voor de personenbelasting de (ex-)echtgenoten geen verdeling volgens een onderlinge afspraak over aanvullende pensioenen kunnen doorvoeren. Beide echtgenoten moeten vóór ze een vordering in het huwelijkscontract opnemen, goed beseffen dat de wettelijke verwerfer de fiscale last bijgevolg integraal blijft dragen.

FISCALE INTENTIEVERKLARING IN DE CLAUSULE. Dit mogelijk onaangename fiscale gevolg kan worden ondervangen door in de clausule een intentieverklaring op te nemen dat beide echtgenoten zich ertoe verbinden om de toekomstige – moeilijk op voorhand in te schatten – fiscale lasten onderling te verdelen (de verwerfer kan hertrouwd zijn, nieuwe aftrekbare lasten hebben, de fiscale wet kan gewijzigd zijn, ...). Alleszins is de verdeelsleutel een heet hangijzer. De verdeling van de fiscale lasten kan bij helften gebeuren, maar ze kan evenzeer volgens een onderling afgesproken verdeelsleutel als men bij de onderhandeling zou uitgaan van de brutobedragen van de aanvullende pensioenen. Men kan ook afspreken om meteen met nettobedragen te rekenen, maar het is allerminst evident om al bij de onderhandelingen over de compensatieclausule de fiscale latentie op een aanvullend pensioen uit een groepsverzekering te kennen.

(PARA)FISCALE LATENTIE. Bij verrekening van de (para)fiscale druk bij de wettelijke verwerfer van een aanvullend pensioen moet, om aldus de vermogenswaarde nauwkeuriger te kunnen vaststellen, rekening worden gehouden met een RIZIV- en solidariteitsbijdrage, de progressiviteit in de personenbelasting van aanvullende pensioenen uitgekeerd in de vorm van renten, de verschillende afzonderlijke belastingtarieven van toepassing op afkoopwaarden of uitkeringen van aanvullende pensioenen in de vorm van kapitaal (afhankelijk van de leeftijd op het ogenblik van uitkering, het effectief actief blijven tot de leeftijd van 65 jaar, het ogenblik van storting van persoonlijke premiebijdragen (voor of na 1993), het ogenblik van uitkering (voor of na 1 juli 2013)), de gemeentebelastingen (van toepassing door de aangifte in de personenbelasting) en de verrekening van een eventuele belastingvermindering (art. 146 e.v. WIB92).

Dat uitkeringen als rente van aanvullende pensioenen uit een groepsverzekering in de personenbelasting aan de progressiviteit onderworpen zijn, betekent dat ook andere inkomsten van de belastingplichtige dan de aanvullende pensioenen (zoals progressief belastbare onroerende, roerende en diverse inkomsten) een impact zullen hebben op de bepaling van het toepasselijke tarief op de renten uit aanvullende pensioenen. Het mag duidelijk zijn dat de fiscale latentie bijzonder moeilijk te bepalen valt. Het Grondwettelijk Hof besliste in een arrest van 19 december 2013 dat het verschil in fiscale behandeling van uitkeringen van aanvullende pensioenen in renten of kapitalen/afkoopwaarden geen grondwettelijke problemen oplevert.

De kapitalen en afkoopwaarden uit aanvullende pensioenen in een groepsverzekering die worden betaald of toegekend vanaf 1 juli 2013, zijn aan nieuwe afzonderlijke tarieven onderworpen. Deze aanpassing heeft als doel de mensen langer aan het werk te houden.

De tarieven kunnen voor werkgeverscontracten en in de regel (er zijn vervroegde wettelijke pensioenleeftijden) voor aanslagjaar 2014 als volgt worden samengevat:

- Wettelijke pensioenleeftijd van 65 jaar bereikt en tot dan effectief ononderbroken gewerkt gedurende de 3 laatste jaren vooraf aan wettelijke pensioenleeftijd: 10%
- 'Naar aanleiding van de pensionering van de begunstigde' of bij leven vanaf de leeftijd van 62 jaar : 16,5%
- Bij leven uitgekeerd op de leeftijd van 61 jaar : 18%
- Bij leven uitgekeerd op de leeftijd van 60 jaar : 20%
- Op enig ander tijdstip dan naar aanleiding van de pensionering of de leeftijd van 60 jaar : progressief

2. ONDERHOUDSUITKERINGEN

1. VOORSTEL VAN COMPENSATIECLAUSULE

De echtgenoot die volledig beroepsactief is gebleven, verbindt zich ertoe aan de andere echtgenoot die zijn beroepsactiviteiten heeft beperkt om zich voornamelijk bezig te houden met zorgtaken, een onderhoudsgeld te betalen, wanneer het huwelijk eindigt door scheiding, om deze echtgenoot in staat te stellen zich opnieuw in te schakelen in de arbeidsmarkt en om hem hiervoor te compenseren.

De echtgenoot verbindt zich ertoe maandelijks een som van ... euro over te maken. Deze som wordt geïndexeerd overeenkomstig de gezondheidsindex en is maandelijks vooraf betaalbaar.

2. SOCIAAL- EN BURGERRECHTELIJKE TOELICHTING

MET OOG OP RE-INTEGRATIE. In de nieuwe echtscheidingswet is het onderhoudsgeld erop gericht de ex-echtgenoot zich in staat te stellen zich klaar te maken om zich opnieuw te integreren in de arbeidsmarkt. Het onderhoudsgeld is dus beperkt in de tijd en heeft een duur die maximaal gelijk is aan de duur van het huwelijk.

3. FISCALE GEVOLGEN

PERIODIEKE UITKERING IN GELD. Voor ex-echtgenoten die gehuwd waren onder het stelsel van scheiding van goederen, is de fiscale regel voor periodieke onderhoudsuitkeringen in geld duidelijk. Onderhoudsuitkeringen worden voor 80% belast als divers inkomen bij de uitkeringsgerechtigde (art. 90, 3° en 4° WIB92) en 80% van de betaalde uitkering wordt als aftrekbare besteding van het totale belastbare nettoinkomen van de uitkeringsplichtige in

aanmerking genomen (art. 104, 1° en 2° WIB92). Voor meer toelichting over de voorwaarden van deze fiscale gevolgen, wordt verwezen naar het algemene deel.

NIET-PERIODIEKE UITKERING IN NATURA. Ook niet-periodieke uitkeringen in natura, zoals het ter beschikking stellen van een woning die tot het eigen vermogen behoort van de ex-echtgenoot, voldoen volgens de fiscus aan de voorwaarden om fiscaal als een onderhoudsuitkering te worden aangemerkt. De aftrek of belastbaarheid van de in aanmerking te nemen onderhoudsuitkering wordt bijvoorbeeld bepaald op de jaarlijks gederfde huurwaarde (zie hoger, in het algemene deel).

TERBESCHIKKINGSTELLING VAN DE GEZINSWONING. Zoals toegelicht in het algemene deel, zal er volgens de fiscale administratie in de regel geen aftrek mogelijk zijn, als het gaat om het ter beschikking stellen van de woning die valt onder de bescherming van de gezinswoning. Beide echtgenoten bezaten op grond van artikel 215 BW immers een onverdeeld gebruiksrecht op de gezinswoning. Wanneer deze gezinswoning nu bij dringende en voorlopige maatregelen na een feitelijke scheiding aan één van de echtgenoten ter beschikking wordt gesteld, kan dat niet als een onderhoudsuitkering worden beschouwd. Er komen immers geen nieuwe rechten tot stand, aangezien de echtgenoot voorheen ook het gebruiksrecht had. De rechtspraak lijkt die stelling evenwel niet meer te volgen en staat soms wél een aftrek als onderhoudsuitkering in natura toe.

3. VENNOOTSCHAPSSTRUCTUUR

1. VOORSTEL VAN COMPENSATIECLAUSULE

De aanstaande echtgenoten verklaren ingelicht te zijn door de notaris over het statuut van de aandelen van vennootschap X.

De aanstaande echtgenoten verklaren te weten dat wanneer de aandelen meerwaarde verwerven, door groei van de vennootschap, deze meerwaarde, zonder vergoeding, toevloeit aan de eigenaar van de aandelen.

De aanstaande echtgenoten verklaren echter dat de vermogenswaarde van de gereserveerde vennootschapswinsten waarvan niet kan worden aangetoond dat deze reservering gebeurde om bedrijfseconomische redenen, toekomt aan de onverdeeldeheid.

Alle uitkeringen, van welke aard ook, die tijdens het huwelijk met zulke gereserveerde winsten worden gedaan, komen eveneens aan de onverdeeldeheid toe.

Als zulke gereserveerde winsten aanleiding geven tot kapitaalverhoging met uitgifte van nieuwe aandelen, komen deze aandelen voor de lidmaatschapsrechten toe aan de eigenaar van de oorspronkelijke aandelen, en voor de vermogenswaarde aan de onverdeeldeheid.

De echtgenoten zullen desgevallend optreden op de algemene vergadering om te bevestigen dat het reserveren van de winst, zoals beslist op deze algemene vergadering ingegeven is door bedrijfseconomische motieven en beantwoordt aan dit doel. Zij (hij) verklaart te weten dat bijgevolg de onverdeeldheid geen aanspraak kan maken op de vermogenswaarde ervan.

De aanstaande echtgenoten verklaren dat een vergoeding verschuldigd is door het eigen vermogen aan de onverdeeldheid voor de structurele arbeid die door een echtgenoot wordt verricht in vennootschap X.

Het bedrag van de vergoeding wordt als volgt vastgesteld: minstens is het bedrag van het salaris dat geldt op de arbeidsmarkt voor gelijkaardig werk verschuldigd, verder wordt bij het bepalen van de vergoeding rekening gehouden met de meerwaarde die via deze arbeidsinspanning werd gerealiseerd. De toekomstige echtgenoten bepalen zelf in onderling overleg waarin deze meerwaarde bestaat. Bij gebrek aan onderlinge overeenstemming zal zij door een deskundige worden vastgesteld.

2. SOCIAAL- EN BURGERRECHTELIJKE TOELICHTING

De echtgenoot die de meeste zorgtaken op zich neemt, werkt in een vennootschap van de andere.

In het vennootschapsrecht blijft wat verdiend is eigendom van de vennootschap, en dus door de waardevermeerdering van de aandelen, van de echtgenoot die eigenaar is van deze vennootschap.

Het komt er dus op aan dat de echtgenoten dit duidelijk weten en ook weten van wie de vennootschap is waarin ze werken.

Het is ook aan te bevelen een regeling op te nemen over de gereserveerde winsten, zodat de werking van het vennootschapsrecht enigszins geneutraliseerd wordt, en beide echtgenoten aanspraak kunnen maken op wat in de vennootschap is 'gespaard'.

Het is ook mogelijk te opteren voor een ander systeem en niet naar de meerwaarde te kijken, maar naar de arbeid die tijdens het huwelijk is verricht. Op die manier komt zowel de hypothese waarin één van de echtgenoten in zijn eigen vennootschap werkt, als de hypothese waarin één van de echtgenoten in de vennootschap werkt die eigendom is van de andere echtgenoot, aan bod.

3. FISCALE GEVOLGEN

BELASTBAARHEID VAN DIVIDENDEN. Inkomsten van roerende goederen en kapitalen zoals dividenden uit aandelen zijn bij gehuwden onder het stelsel van scheiding van goederen belastbaar bij de eigenaar van de goederen en kapitalen. Een verdeling in de aangifte personenbelasting is dus mogelijk volgens de verdeling in het eigendomsaandeel in het geval van een onverdeeldheid.

INTERNE MEERWAARDEN OP AANDELEN. Ter bescherming van het eigen vermogen, dat mogelijk later (bv. bij vervreemding van de aandelen) een belasting als divers inkomen inzake zogenaamde 'interne meerwaarden op aandelen' (art. 90, 9°, eerste streepje WBI92) zal ondergaan, moet worden gewaakt over het gevaar van 'dubbele betaling' door het eigen vermogen, namelijk één maal door vergoeding aan een verarmd vermogen en een tweede maal door betaling van een belasting 'interne privémeerwaarden' van 33% in de personenbelasting. De belasting inzake 'interne meerwaarden' is de (latere) belasting op de meerwaarde verwezenlijkt op de reserves aangehouden in de vennootschap.

BEZOLDIGING MEEWERKENDE ECHTGENOOT. Wanneer een partner meewerkt in een zelfstandige activiteit van de andere partner, dan kan deze laatste uit zijn eigen beroepsinkomen aan de meewerkende partner een belastbare bezoldiging (dus een eigen beroepsinkomen) toekennen (nieuwe regeling in artikel 33 WIB92). Echtgenoten van zelfstandige bedrijfsleiders zijn evenwel uitgesloten van het toepassingsgebied van het nieuwe statuut van de meewerkende echtgenoot. Voor meer toelichting wordt verwezen naar het algemene deel.

2. DE PARTNERS WONEN SAMEN

1. ALGEMEEN

UITGANGSPUNT. Wonen de partners samen, dan bestaan er twee mogelijkheden: de wettelijke samenwoning en de feitelijke samenwoning. Aangezien samenwoners genoodzaakt zijn om meteen een volledige samenlevingsovereenkomst op te stellen als zij onderling regelingen willen treffen, wordt hierna een voorbeeld van een samenlevingsovereenkomst gegeven waarbij zoveel mogelijk de financiële gelijkheid tussen de partners wordt gewaarborgd en zoveel mogelijk rekening wordt gehouden met het feit dat één van de partners minder buitenshuis werkt en meer zorgtaken op zich neemt. Deze samenlevingsovereenkomst voorziet in het algemeen solidariteit tussen de partners en er wordt specifieke aandacht besteed aan pensioenrechten en onderhoudsuitkeringen.

Verder wordt per wettelijke of feitelijke samenwoning dieper ingegaan op de compensatieclausules over wettelijke en aanvullende pensioenen (via groepsverzekering), onderhoudsuitkeringen en de gevolgen van een vennootschapsvorm. Onder deze samenlevingsovereenkomst worden eerst nog enkele algemene fiscale aandachtspunten bij andere hierin vermelde clausules gesignaleerd.

2. VOORSTEL VAN COMPENSATIECLAUSULES IN EEN SAMENLEVINGSOVEREENKOMST

De ondergetekenden:

..., geboren op ... te ..., wonende te ...

..., geboren op ... te ..., wonende te ...

verklaren thans samen te wonen te ...

Zij verklaren dat dit

- een feitelijke samenwoning is.
- een wettelijke samenwoning is.

Zij verklaren dat de notaris hen heeft ingelicht over de wetgeving

- die toepasselijk is op de feitelijke samenwoners
- die toepasselijk is op de wettelijke samenwoners

De partners verklaren te weten dat volgende regels van toepassing zijn wanneer ze wettelijk samenwonen en dat deze regels niet wettelijk voorzien zijn wanneer ze feitelijk samenwonen:

1. De gezinswoning en de daar aanwezige huisraad kunnen door een samenwonende niet vervreemd worden noch in hypotheek of in pand gegeven worden zonder de instemming van de partner.
2. Het recht op de huur van het onroerend goed dat het gezin geheel of gedeeltelijk tot voornaamste woning dient, behoort aan beide wettelijk samenwonenden toe, zelfs wanneer deze door één van hen voor de aanvang van de wettelijke samenleving werd afgesloten. Dit heeft tot gevolg dat de opzeggingen en kennisgevingen over die huur aan ieder van de samenwonenden moeten gedaan worden en moeten uitgaan van beide samenwonenden gezamenlijk.
3. De wettelijk samenwonenden dragen naar evenredigheid van hun mogelijkheden bij in de lasten van de samenleving;
4. Iedere schuld die door één van de wettelijk samenwonenden wordt aangegaan te behoeve van het samenleven of van de kinderen die door hen worden opgevoed, verbindt de andere partner hoofdelijk.
5. Elk van de wettelijk samenwonenden behoudt de goederen waarvan hij de eigendom kan bewijzen, de inkomsten uit deze goederen en de opbrengsten uit arbeid.
6. De goederen waarvan geen van beide wettelijk samenwonenden de eigendom kan bewijzen, en de inkomsten daarvan, worden geacht in onverdeeldheid te zijn.

BEWIJS EIGEN GOEDEREN BIJ DE AANVANG VAN DE SAMENLEVING.

Elke partner blijft eigenaar van de roerende en de onroerende goederen die hem op dat moment toebehoren.

De lichamelijke roerende goederen die op heden aan elke partner toebehoren, zijn beschreven in een inventaris verleden voor notaris ... op ...

BEWIJS EIGENDOM VAN ONROERENDE GOEDEREN.

Voor de onroerende goederen geldt de vermelding in de eigendomsakte. Wanneer één van de partners financieel meer dan zijn aandeel heeft bijgedragen tot de verwerving ervan, kan dit enkel aanleiding geven tot een vorderingsrecht, en heeft dit geen zakenrechtelijk effect.

BEWIJS EIGENDOM VAN ROERENDE GOEDEREN AAN DE HAND VAN ALLERLEI DOCUMENTEN (FACTUUR, VERZEKERINGSDOCUMENT ...).

De lichamelijke roerende goederen die tijdens de periode van wettelijke samenleving worden verworven, zullen vermoed worden eigendom te zijn van de partner op wiens naam de factuur of de titel van verkrijging is gesteld. Wanneer hij geen factuur of titel van verkrijging kan voorleggen, dan gaat men ervan uit dat deze goederen aan beide partners in onverdeeldheid toebehoren, en wel aan ieder voor de helft.

Effecten op naam zijn eigendom van de partner die door het aandelenregister als dusdanig is aangeduid.

BEWIJS EIGENDOM BANKREKENING EN INHOUD KLUIS.

De gelden die tijdens de samenleving geboekt zijn op naam van één van de partners worden geacht, behoudens tegenbewijs, in onverdeeldheid, en wel aan ieder voor de helft toe te behoren aan beide partners. Hetzelfde geldt voor de inhoud van een kluis.

BIJDRAGEN IN DE LASTEN VAN DE SAMENLEVING.

Beide partners dragen bij in de lasten van de samenleving naar evenredigheid van hun mogelijkheden.

Partners zijn het erover eens dat deze bijdrage zowel in geld als in natura kan worden geleverd.

Met het oog op de betaling van de lasten van de samenwoning wordt een bankrekening geopend op naam van beide partners. Iedere partner zal maandelijks, voor de tiende

van de maand, een som storten op die rekening tot dekking van haar bijdrage. Beide partners hebben elk afzonderlijk, de handtekening van deze rekening. Zij verbinden zich ertoe met deze rekening geen andere betalingen te doen dan deze tot betaling van de lasten van de samenwoning, te dragen door beide partners.

Wanneer deze rekening een positief saldo vertoont, wordt dit geacht deel uit te maken van de onverdeelde aanwinsten, gerealiseerd tijdens de samenleving, die tussen de partners worden gerealiseerd en waarvan zij onverdeeld eigenaar zijn, elk voor de helft.

GEZINSWONING

Partners hebben besloten hun woonplaats te vestigen te ...

- Gemelde woning werd gehuurd door ... ingevolge huurcontract van ... geregistreerd te ... op ... voor een termijn van ... ingaand op .... De maandelijkse huurprijs bedraagt ...

Tijdens de duur van de wettelijke samenwoning behoort het recht op huur van de gezinswoning aan beide partners toe.

Na het beëindigen van de wettelijke samenwoning wordt ... opnieuw de exclusieve titularis van alle rechten en plichten die dit huurcontract met zich meebrengt. ... zal de woning verlaten binnen de drie maanden na een aangetekend schrijven van opzegging aan hem gericht door ..., en dit zonder aanspraak te kunnen maken op enige vergoeding.

- Gemelde woning werd gehuurd op de gezamenlijke naam van ... en ingevolge huurcontract van ... geregistreerd te ... op ... voor een termijn van ... ingaand op .... De maandelijkse huurprijs bedraagt ...

Na het beëindigen van de wettelijke samenwoning zal ... met de kinderen de voorkeur hebben om alle rechten die het huurcontract met zich meebrengt, over te nemen. Als ... het voorkeurrecht niet wenst uit te oefenen, wordt het aangeboden aan .... Als ... het voorkeurrecht niet wenst over te nemen, zullen de partners een gezamenlijk akkoord treffen met de eigenaar van de woning.

De partner die het huurcontract voortzet, vrijwaart de andere partners tegen alle aanspraken van de eigenaar in verband met de verplichtingen die het huurcontract en de wet met zich meebrengen, en zal een goede waarborg stellen voor alle verbintenissen.

De andere partner verbindt zich ertoe de woning binnen de drie maanden na het aangekondigd schrijven van opzegging dat de partner die het huurcontract voortzet, betekent.

- Gemelde woning is eigendom van ...

Partners komen overeen dat ..., door de samenleving, geen huurrechten doch slechts een bezetting ter bede geniet met betrekking tot deze woning.

Na het beëindigen van de wettelijke samenwoning behoort de woning bijgevolg toe aan ... zal de woning verlaten binnen de drie maanden na een aangetekend schrijven van opzegging aan hem gericht door ..., en dit zonder aanspraak te kunnen maken op enige vergoeding.

- Gemelde woning is de onverdeelde eigendom van ... en ....

Partners komen overeen dat beide partners, door de samenleving, geen huurrechten doch slechts een bezetting ter bede genieten met betrekking tot deze woning.

Na het beëindigen van de wettelijke samenwoning behoort de woning bijgevolg toe in onverdeeldheid aan beide partners. ... zal de woning verlaten binnen de drie maanden na een aangetekend schrijven van opzegging aan hem gericht door .... Deze kan gedurende ... maanden blijven genieten van de onverdeelde woning, mits betaling aan de andere partner van...

De partners verklaren voor deze periode niet de uitonverdeeldheidtrekking te vragen.

BETALINGEN DOOR DE ENE PARTNER GEDAAN TEN BEHOEVE VAN DE ANDERE.

Tijdens de samenleving kan de ene partner betalingen doen voor de andere partner.

Wanneer dit geattesteerd wordt door de partner die bevoordeeld wordt door deze betalingen, geeft dit aanleiding tot een vorderingsrecht ten voordele van de partner die deze betaling heeft gedaan.

Deze vordering kan te allen tijde worden uitgeoefend, ook tijdens de samenleving.

Deze betalingen worden niet geacht deel uit te maken van de bijdrage in de lasten van de samenleving.

BETALINGEN (EN WERKEN) DOOR DE ENE PARTNER GEDAAN TEN BEHOEVE VAN GOEDEREN VAN DE ANDERE.

Tijdens de samenleving kan de ene partner betalingen doen of werken uitoefenen ten behoeve van goederen die eigendom zijn van de andere partner.

Wanneer hij betalingen uitgevoerd heeft, heeft hij niet alleen recht op de nominale som van deze betalingen, maar ook van de meerwaarde waartoe deze aanleiding hebben gegeven.

Voor de uitgevoerde werken heeft hij recht op de meerwaarde die deze hebben teweeg gebracht, en in de mate van deze meerwaarde.

Een gelijkaardige regeling geldt ook voor financiële bijdragen of werken die meer dan de helft bedragen in het geval van onverdeelde goederen.

AANWINSTEN (INCLUSIEF WETTELIJKE EN AANVULLENDE PENSIOENRECHTEN) GEREALISEERD TIJDENS DE SAMENLEVING.

De partners verklaren het ermee eens te zijn dat ze voortaan samen als team zullen optreden.

Zij zijn het ermee eens dat wat ze hebben verworven tijdens de samenleving, het resultaat is van dit teamwork, waarin ze de taakverdeling soeverein afspreken, en dus aan beiden voor gelijke delen behoort.

Dit zal het geval zijn voor alle aanwinsten, inclusief de pensioenrechten.

Op het einde van de relatie zal het vermogen van de partners bij het begin van de samenleving geplaatst worden naast het vermogen van de partners bij het einde van de samenleving. Het verschil tussen de twee wordt geacht een aanwinst te zijn van de samenleving en behoort aan beide partners toe voor de helft. Op het einde van de relatie wordt ook nagegaan hoeveel pensioenrechten elk van de partners heeft verworven. Elke partner heeft recht op de helft van de in het totaal verworven pensioenrechten. Zolang er hierover wettelijk niets is geregeld, verbindt de partner die recht heeft op het grootste pensioen, zich ertoe bij pensionering de helft van het verschil maandelijks aan de andere partner te betalen.

De partners verbinden zich ertoe om de toekomstige fiscale lasten op de overgemaakte wettelijke en aanvullende pensioenrechten die door de eigenlijke pensioengerechtigde aan de fiscus verschuldigd zijn, onder elkaar te verdelen.

ONDERHOUDSGELD VOOR DE EX-PARTNER BIJ HET BEËINDIGEN VAN DE RELATIE.

De partners realiseren zich dat het samenleven tot gevolg zal hebben dat wellicht één van hen meer zorgtaken op zich zal nemen en bijgevolg minder zal deelnemen aan het reguliere arbeidscircuit. Dit heeft tot gevolg dat die minder gemakkelijk geschikt (en goed betaald) werk zal vinden.

Om deze partner opnieuw in staat te stellen zich klaar te maken voor de arbeidsmarkt verbindt de andere partner zich ertoe een tijdelijk onderhoudsgeld te betalen. Dit tijdelijk onderhoudsgeld zal maandelijks vooraf worden betaald en zal ... euro bedragen, waarbij dit bedrag aangepast wordt aan de gezondheidsindex.

VENNOOTSCHAPSSTRUCTUUR.

De aanstaande samenwonenden verklaren ingelicht te zijn door de notaris over het statuut van de aandelen van vennootschap X.

De aanstaande samenwonenden verklaren te weten dat wanneer de aandelen meerwaarde verwerven, door groei van de vennootschap, deze meerwaarde, zonder vergoeding, toevloeit aan de eigenaar van de aandelen.

De aanstaande samenwonenden verklaren echter dat de vermogenswaarde van de gereserveerde vennootschapswinsten waarvan niet kan worden aangetoond dat deze reservering gebeurde om bedrijfseconomische redenen, toekomt aan de onverdeeldheid.

Alle uitkeringen, van welke aard ook, die tijdens de samenwoning met zulke gereserveerde winsten worden gedaan, komen eveneens aan de onverdeeldheid.

Als zulke gereserveerde winsten aanleiding geven tot kapitaalverhoging met uitgifte van nieuwe aandelen, komen deze aandelen voor de lidmaatschapsrechten toe aan de eigenaar van de oorspronkelijke aandelen, en voor de vermogenswaarde aan de onverdeeldheid.

De samenwonenden zullen desgevallend optreden op de algemene vergadering om te bevestigen dat het reserveren van de winst, zoals beslist op deze algemene vergadering, ingegeven is door bedrijfseconomische motieven en beantwoordt aan dit doel. Zij (hij) verklaart te weten dat bijgevolg de onverdeeldheid geen aanspraak kan maken op de vermogenswaarde ervan.

De aanstaande samenwonenden verklaren dat het eigen vermogen een vergoeding verschuldigd is aan de onverdeeldheid voor de structurele arbeid die een partner verricht in vennootschap X.

Het bedrag van de vergoeding wordt als volgt vastgesteld: minstens is het bedrag van het salaris dat geldt op de arbeidsmarkt voor gelijkaardig werk, verschuldigd. Verder wordt bij het bepalen van de vergoeding rekening gehouden met de meerwaarde die via deze arbeidsinspanning werd gerealiseerd. De toekomstige samenwonenden bepalen zelf in onderling overleg waarin deze meerwaarde bestaat. Bij gebrek aan onderlinge overeenstemming zal zij door een deskundige worden vastgesteld.

3. ENKELE ALGEMENE FISCALE AANDACHTSPUNTEN

BELASTBAAR BIJ DE EIGENAAR. Wie eigenaar is van een goed bij samenwonenden, geeft in beginsel de 'eigen' inkomsten aan en is dus in beginsel in eigen hoofde belastbaar in de personenbelasting. Zijn de samenwonenden beiden eigenaar (een goed in mede-eigendom en dus in onverdeeldheid), dan betalen zij beiden belastingen naargelang het aandeel in de eigendom.

GEZINSWONING: FINANCIERING. Regelingen over de gezinswoning en de financiering ervan (bv. voor aankoop) zullen ten aanzien van hypothecaire aftrekken en andere aftrekken zoals de aftrek van intresten van leningen om onroerende goederen te verwerven, voor de personenbelastingen best vooraf aan een onderzoek worden onderworpen.

GEZINSWONING: BEROEPSMATIG GEBRUIK. Voor zover het gaat om partners die het onroerend goed beroepsmatig aanwenden en bijgevolg op het gebied van de inkomstenbelastingen investeringen eraan in rekening brengen (door aftrek als bedrijfsuitgave of door uitvoering van afschrijvingen), zal in een clause over de (beroepsmatig aan te wenden) gezinswoning rekening moeten worden gehouden met het effect van de belastbaarheid in de beroepsinkomsten van meerwaarden gerealiseerd 'going concern' of bij 'stopzetting', bv. bij de beëindiging van de relatie. Voor meer informatie wordt verwezen naar het algemene deel.

BETALINGEN. MEERWAARDEN. Voor zover 'betalingen' aanleiding geven tot aftrekbare uitgaven (als bedrijfsuitgave bv. of als investering), moet vooraf worden afgetoetst wat concreet het effect inzake inkomstenbelastingen is voor diegene die 'betaalt' en diegene voor wie wordt betaald.

In het algemeen doet zich inzake de betaling van opleggen, (woonst)vergoedingen, uit onverdeeldheidtrekkingen, enz. in de inkomstenbelastingen de problematiek voor van enerzijds de belastbaarheid van zulke vergoedingen in hoofde van de verkrijger, en anderzijds de aftrekbaarheid ervan in hoofde van de betaler. Of die vraag aan bod komt, zal afhangen van de vraag of het desbetreffende vermogensbestanddeel al dan niet in het beroepsvermogen werd belegd (art. 41 e.v. WIB92) en of de betaling van bijvoorbeeld een schuld kan gekwalificeerd worden als een betaling (of uitgave) gedaan in het kader van de professionele activiteit van de betaler die zo leidt tot de vaststelling van het bestaan van een aftrekbare bedrijfsuitgave (art. 49 e.v. WIB92) of een afschrijfbaar investering. Voor meer toelichting wordt verwezen naar het algemene deel.

HUURRECHTEN. Ten aanzien van 'huurrechten' geldt volgend aandachtspunt: de mogelijke uitsluiting in huurovereenkomsten van aftrekbaarheid van huur als bedrijfsuitgave (bv. bij gedeeltelijk beroepsmatig beroepsgebruik van de huurwoning) moet mogelijk vooraf in rekening worden gebracht, dit wil zeggen vóór het aangaan van een samenlevingsovereenkomst om zo een evenwichtige regeling te vinden over het fiscale effect van al dan niet aftrekbaarheid.

C. Partners wonen wettelijk samen

GEEN WETTELIJKE SOLIDARITEIT. In dit geval is er door de wet tussen de partners geen solidariteit voorzien. Er wordt geen gemeenschappelijk vermogen gecreëerd waarin beide samenwonenden gerechtigd zijn en waarin de verdiensten die gerealiseerd zijn tijdens de samenwoning, terechtkomen. Iedere samenwonende behoudt zijn inkomsten.

Wanneer de partners geen andersluidende overeenkomst maken, is dit gebrek aan solidariteit tussen hen de regel. Zij kunnen een andersluidende overeenkomst maken, dit keer niet in een huwelijkscontract, maar in een samenlevingsovereenkomst bij de notaris.

FISCAAL AANDACHTSPUNT. Zoals in het algemene deel vermeld, zijn wettelijk samenwonenden voor de inkomstenbelastingen al 10 jaar gelijkgesteld met gehuwden. Wettelijk samenwonenden ontvangen zoals gehuwden een gemeenschappelijke aanslag (tenzij in het jaar van verklaring van de wettelijke samenwoning en van beëindiging van de wettelijke samenwoning).

Zij worden belast als gehuwden onder het stelsel van scheiding van goederen. Er is immers geen burgerrechtelijk gemeenschappelijk vermogen zoals bij gehuwden onder het wettelijk stelsel, maar eventueel wel een conventionele onverdeeldheid. Elke wettelijk samenwonende partner wordt afzonderlijk belast op zijn 'eigen' inkomsten naargelang het aandeel in de eigendom van het goed.

1. PENSIOENEN

A Wettelijke pensioenen

1. VOORSTEL VAN COMPENSATIECLAUSULE

De partners verklaren het ermee eens te zijn dat ze voortaan samen als team zullen optreden.

Zij zijn het ermee eens dat wat ze hebben verworven, tijdens de samenleving, het resultaat is van dit teamwork, waarin ze de taakverdeling soeverein afspreken, en dus aan beiden voor gelijke delen behoort.

Dit zal het geval zijn voor alle aanwinsten, inclusief de **wettelijke pensioenrechten**.

Op het einde van de relatie zal het vermogen van de partners bij het begin van de samenleving geplaatst worden naast het vermogen van de partners bij het einde van de samenleving. Het verschil tussen de twee wordt geacht een aanwinst te zijn van de samenleving en behoort aan beide partners toe voor de helft. Op het einde van de relatie wordt ook nagegaan hoeveel **wettelijke pensioenrechten** elk van de partners heeft verworven. Elke partner heeft recht op de helft van de in het totaal verworven pensioenrechten. Zolang er hierover wettelijk niets is geregeld, verbindt de partner die recht heeft op het grootste pensioen, zich ertoe bij pensionering de helft van het verschil maandelijks aan de andere partner te betalen.

De partners verbinden zich ertoe om de toekomstige fiscale lasten op de overgemaakte wettelijke pensioenrechten die door de eigenlijke pensioengerechtigde aan de fiscus verschuldigd zijn, onder elkaar te verdelen.

2. SOCIAAL- EN BURGERRECHTELIJKE TOELICHTING

INDIVIDUEEL. Het principe is dat elke partner zijn pensioenrechten verwerft en dat het geheel van de pensioenrechten die de partners tijdens het samenwonen hebben opgebouwd, niet gelijk wordt verdeeld onder de beide partners.

GEEN VERDELING. In tegenstelling tot gehuwden bestaat er voor wettelijk samenwonenden geen echtscheidingspensioen of pensioen na feitelijke scheiding.

GELIJKSTELLINGEN. De meeste onderbrekingen van de loopbaan worden opgevangen door een principiële gelijkstelling in het pensioen. Wanneer de duur van de onderbreking de wettelijke maximumduur voor gelijkstelling niet overschrijdt of als er geen plafond wordt overschreden, dan heeft de onderbreking geen of slechts een beperkte invloed op het verwerven van pensioenrechten. Periodes die de wettelijke maximumduur voor gelijkstelling overschrijden of over bepaalde plafonds gaan, komen niet meer (of in mindere mate) in aan-

merking als gelijkgestelde periode. Bijgevolg verwerft de echtgenoot die minder buitenshuis gewerkt heeft minder pensioenrechten. In de logica van het socialezekerheidsrecht staan er geen gelijkstellingen tegenover deeltijdse arbeid en thuis blijven: er is niets om gelijk te stellen. Men bouwt pensioenrechten op in verhouding tot het verdiende loon. Bij deeltijdse arbeid zal het een verminderd loon zijn, bij thuis blijven is er geen loon. Het principe is dat elke partner zijn pensioenrechten verwerft en dat die niet voor de helft van de totaliteit van de tijdens het samenleven verworven pensioenrechten aan elke partner toekomen.

3. FISCALE GEVOLGEN

BELASTBAAR BIJ DE WETTELIJKE VERWERVER. Zoals in het algemene fiscale deel toegelicht, worden beroepsinkomsten in het geval van een gemeenschappelijke aanslag op grond van artikel 127, 1° WIB92 enkel bij de eigenlijke pensioengerechtigde belastingplichtige (dit is de wettelijke verwerver) belast. Wettelijke pensioenen zijn volgens het fiscaal recht 'eigen' beroepsinkomsten. Dit betekent dat de (ex-)wettelijk samenwonenden in hun aangifte voor de personenbelasting geen verdeling overeenkomstig een onderlinge afspraak over wettelijke pensioenen kunnen doorvoeren. Beide samenwonende partners moeten vóór ze een compensatieclausule in het samenlevingscontract opnemen, goed beseffen dat de wettelijke verwerver de fiscale last van het aan de andere partner overgemaakte wettelijk pensioen integraal blijft dragen. Er moet immers worden gewaarschuwd voor een mogelijk standpunt van de fiscus, namelijk dat de oorzaak van de compensatie in de eigen arbeid van de overdrager van de wettelijke pensioenen ligt.

FISCALE INTENTIEVERKLARING IN CLAUSULE. Dit mogelijk onaangename fiscale gevolg van de compensatieclausule voor de samenwonende partner die de helft van zijn wettelijk pensioen overdraagt, kan worden ondervangen door in de clausule een intentieverklaring op te nemen dat beide samenwonenden zich ertoe verbinden om de toekomstige – moeilijk op voorhand in te schatten – fiscale lasten onderling te verdelen (hoe ziet de familiale situatie van de verwerver er uit?, is de fiscale wet gewijzigd, ...). Alleszins is de verdeelsleutel een heet hangijzer. De verdeling kan bij helften gebeuren, maar ze kan evenzeer volgens een onderling afgesproken verdeelsleutel, als men bij de onderhandeling zou uitgaan van de brutobedragen van de wettelijke pensioenen. Men kan ook afspreken om meteen met nettobedragen te rekenen, maar het is allerminst evident om al bij de onderhandelingen over de compensatieclausule de fiscale latentie op een wettelijk pensioen te kennen.

(PARA)FISCALE LATENTIE. Bij verrekening van de (para)fiscale druk bij de wettelijke verwerver van een wettelijk pensioen moet rekening worden gehouden met een RIZIV- en solidariteitsbijdrage, (in de regel) de progressiviteit van de wettelijke pensioenen in de personenbelasting, de gemeentebelastingen (van toepassing door de aangifte in de personenbelasting) en de verrekening van een eventuele belastingvermindering (art. 146 e.v. WIB92).

Dat wettelijke pensioenen in de personenbelasting aan de progressiviteit onderworpen zijn, betekent dat ook andere inkomsten van de belastingplichtige dan de wettelijke pensioenen (zoals progressief belastbare onroerende, roerende en diverse inkomsten) een impact zullen hebben op de bepaling van het toepasselijke tarief op de wettelijke pensioenen. Hierdoor wordt de fiscale latentie op wettelijke pensioenen bijzonder moeilijk te bepalen.

B Aanvullende pensioenen

1. VOORSTEL VAN COMPENSATIECLAUSULE

De partners verklaren het ermee eens te zijn dat ze voortaan samen als team zullen optreden.

Zij zijn het ermee eens dat wat ze hebben verworven, tijdens de samenleving, het resultaat is van dit teamwork, waarin ze de taakverdeling soeverein afspreken, en dus aan beiden voor gelijke delen behoort.

Dit zal het geval zijn voor alle aanwinsten, inclusief de **aanvullende pensioenrechten**.

Op het einde van de relatie zal het vermogen van de partners bij het begin van de samenleving geplaatst worden naast het vermogen van de partners bij het einde van de samenleving. Het verschil tussen de twee wordt geacht een aanwinst te zijn van de samenleving en behoort aan beide partners toe voor de helft. Op het einde van de relatie wordt ook nagegaan hoeveel **aanvullende pensioenrechten** elk van de partners heeft verworven. Elke partner heeft recht op de helft van de in het totaal verworven pensioenrechten. Zolang er hierover wettelijk niets is geregeld, verbindt de partner die recht heeft op het grootste pensioen, zich ertoe bij pensionering de helft van het verschil maandelijks aan de andere partner te betalen.

De partners verbinden zich ertoe om de toekomstige fiscale lasten op de overgemaakte aanvullende pensioenrechten die door de eigenlijke pensioengerechtigde aan de fiscus verschuldigd zijn, onder elkaar te verdelen.

2. SOCIAAL- EN BURGERRECHTELIJKE TOELICHTING

REGELING IN SAMENLEVINGSOVEREENKOMST. Wegens de afwezigheid van een gemeenschappelijk vermogen worden pensioenrechten uit het aanvullend pensioen niet verdeeld tussen wettelijk samenwonende partners, maar blijven ze eigendom van de partner die ze door zijn buitenshuisarbeid heeft verworven.

Wanneer de partners toch willen dat de andere partner mee kan genieten in deze pensioenrechten, moet dit uitdrukkelijk worden voorzien in de samenlevingsovereenkomst.

3. FISCALE GEVOLGEN

BELASTBAAR BIJ DE WETTELIJKE VERWERVER. Zoals in het algemene fiscale deel toegelicht, worden beroepsinkomsten bij een gemeenschappelijke aanslag op grond van artikel 127, 1° WIB92 enkel bij de eigenlijke pensioengerechtigde belastingplichtige (dit is de wettelijke verwerver) belast. Aanvullende pensioenen in de zin van artikel 34 WIB92 zijn beroepsinkomsten. Dit betekent dat in de aangifte voor de personenbelasting de (ex-)samenwonenden geen verdeling overeenkomstig een onderlinge afspraak over aanvullende pensioenen kunnen doorvoeren. Beide samenwonende partners moeten vóór ze een regeling in het samenlevingscontract opnemen, goed beseffen dat de wettelijke verwerver de fiscale last bijgevolg integraal blijft dragen.

FISCALE INTENTIEVERKLARING IN DE CLAUSULE. Dit mogelijk onaangename fiscale gevolg voor de overdragende samenwonende partner, kan worden ondervangen door in de clausule een intentieverklaring op te nemen dat beide samenwonenden zich ertoe verbinden om de toekomstige – moeilijk op voorhand in te schatten – fiscale lasten onderling te verdelen (hoe ziet de familiale situatie van de verwerver er uit?, is de fiscale wet gewijzigd?, ...). Alleszins is de verdeelsleutel een heet hangijzer. De verdeling van de fiscale lasten kan bij helften gebeuren, maar ze kan evenzeer volgens een onderling afgesproken verdeelsleutel als men bij de onderhandeling zou uitgaan van de brutobedragen van de aanvullende pensioenen. Men kan ook afspreken om meteen met nettobedragen te rekenen, maar het is allerminst evident om al bij de onderhandelingen over de compensatieclausule de fiscale latentie op een aanvullend pensioen uit een groepsverzekering te kennen.

(PARA)FISCALE LATENTIE. Bij verrekening van de (para)fiscale druk bij de wettelijke verwerver van een aanvullend pensioen moet, om zo de vermogenswaarde nauwkeuriger te kunnen vaststellen, rekening worden gehouden met een RIZIV- en solidariteitsbijdrage, de progressiviteit in de personenbelasting van aanvullende pensioenen uitgekeerd in de vorm van renten, de verschillende afzonderlijke belastingtarieven van toepassing op afkoopwaarden of uitkeringen van aanvullende pensioenen in de vorm van kapitaal (afhankelijk van de leeftijd op het ogenblik van uitkering, het effectief actief blijven tot de leeftijd van 65 jaar, het ogenblik van storting van persoonlijke premiebijdragen (voor of na 1993), het ogenblik van uitkering (voor of na 1 juli 2013)), de gemeentebelastingen (van toepassing door de aangifte in de personenbelasting) en de verrekening van een eventuele belastingvermindering (art. 146 e.v. WIB92).

Dat uitkeringen als rente van aanvullende pensioenen uit een groepsverzekering in de personenbelasting aan de progressiviteit onderworpen zijn, betekent dat ook andere inkomsten van de belastingplichtige dan de aanvullende pensioenen (zoals progressief belastbare onroerende, roerende en diverse inkomsten) een impact zullen hebben op de bepaling van het toepasselijke tarief op de renten uit aanvullende pensioenen. Het mag duidelijk zijn dat de fiscale latentie bijzonder moeilijk te bepalen valt. Het Grondwettelijk Hof besliste in een arrest van 19 december 2013 dat het verschil in fiscale behandeling van uitkeringen van aanvullende pensioenen in renten of kapitalen/afkoopwaarden geen grondwettelijke problemen oplevert.

De kapitalen en afkoopwaarden uit aanvullende pensioenen in een groepsverzekering die worden betaald of toegekend vanaf 1 juli 2013, zijn aan nieuwe afzonderlijke tarieven onderworpen. Deze aanpassing heeft als doel de mensen langer aan het werk te houden. De tarieven kunnen voor werkgeverscontracten en in de regel (er zijn vervroegde wettelijke pensioenleeftijden) voor aanslagjaar 2014 als volgt worden samengevat:

- Wettelijke pensioenleeftijd van 65 jaar bereikt en tot dan effectief ononderbroken gewerkt gedurende de 3 laatste jaren vooraf aan wettelijke pensioenleeftijd: 10%
- 'Naar aanleiding van de pensionering van de begunstigde' of bij leven vanaf de leeftijd van 62 jaar : 16,5%
- Bij leven uitgekeerd op de leeftijd van 61 jaar : 18%
- Bij leven uitgekeerd op de leeftijd van 60 jaar : 20%
- Op enig ander tijdstip dan naar aanleiding van de pensionering of de leeftijd van 60 jaar : progressief

2. ONDERHOUDSUITKERINGEN

1. VOORSTEL VAN COMPENSATIECLAUSULE

De partners realiseren zich dat het samenleven tot gevolg zal hebben dat wellicht één van hen meer zorgtaken op zich zal nemen en bijgevolg minder zal deelnemen aan het reguliere arbeidscircuit. Dit heeft tot gevolg dat deze minder gemakkelijk geschikt (en goed betaald) werk zal vinden.

Om deze partner opnieuw in staat te stellen zich klaar te maken voor de arbeidsmarkt verbindt de andere partner zich ertoe een tijdelijk onderhoudsgeld te betalen. Dit tijdelijk onderhoudsgeld zal maandelijks vooraf worden betaald en zal ... euro bedragen, waarbij dit bedrag aangepast wordt aan de gezondheidsindex.

2. SOCIAAL- EN BURGERRECHTELIJKE TOELICHTING

Er is in de wet geen onderhoudsgeld voorzien voor wettelijk samenwonende partners na de beëindiging van hun samenleving.

3. FISCALE GEVOLGEN

UITGANGSPUNT. Op grond van artikel 104, 1° WIB92 lijkt het fiscale voordeel voor de onderhoudsplichtige gewezen wettelijk samenwonende partner in orde te zijn (met belastbaarheid bij de ex-wettelijk samenwonende partner op grond van art. 90, 3° WIB92).

ONZEKERHEID. De burgerrechtelijke regels over wettelijke samenwoning waarnaar artikel 104, 1° WIB92 een tijd heeft verwezen, zaaien evenwel twijfel waar de fiscale administratie dankbaar gebruik van zou kunnen maken.

In tegenstelling tot het huwelijk creëert de wettelijke samenwoning burgerrechtelijk geen persoonlijke verplichtingen, zodat wettelijk samenwonenden elkaar (onder meer) geen hulpplicht verschuldigd zijn. Er wordt bijgevolg burgerrechtelijk *sensu stricto* geacht dat er geen wettelijke grondslag voorhanden is voor een uitkering tot levensonderhoud tussen wettelijk samenwonenden. Het is onduidelijk of uitkeringen overeenkomstig de bijdrageplicht wel als een onderhoudsuitkering in de zin van artikel 104, 1° WIB92 kunnen worden beschouwd. Voor zover de onderhoudsuitkering gegrondvest kan zijn in een bijdrageplicht – en die dus niet hoeft te zijn gebaseerd op een hulpplicht – lijkt een fiscale aftrekbaarheid mogelijk. Vast staat evenwel dat deze *sensu lato* onderhoudsplicht stopt zodra de wettelijke samenwoning eindigt. In de fiscale rechtspraak en rechtsleer blijft – ondanks de tijdelijk uitdrukkelijke verwijzing naar de wet over de wettelijke samenwoning in de fiscale wet – dan ook onduidelijkheid bestaan over de vraag of zulke onderhoudsuitkeringen, mede gelet op de *sensu stricto* opvatting, wel een uitvoering zijn van een wettelijke verplichting, zodat niet met zekerheid kan worden volgehouden dat iedere discussie of betwisting met de fiscale administratie over de aftrekbaarheid of belastbaarheid ervan uitgesloten zal zijn. Het is niet ondenkbaar dat zal worden volgehouden dat voor deze betaling de aftrekbaarheid uitgesloten is.

De rechtspraak die voorzichtigheidshalve aan (gewezen) wettelijke samenwonenden onderhoudsuitkeringen toestaat, zal dan ook minutieus moeten worden geanalyseerd, meer bepaald inzake de rechtsgrond die wordt gehanteerd om onderhoudsuitkeringen toe te kennen. De vraag rijst of het gaat om de uitvoering van een daadwerkelijke onderhoudsverplichting dan wel om één of ander recht op vergoeding of schadeloosstelling.

3. VENNOOTSCHAPSSTRUCTUUR

1. VOORSTEL VAN COMPENSATIECLAUSULE

De aanstaande samenwonenden verklaren ingelicht te zijn door de notaris over het statuut van de aandelen van vennootschap X.

De aanstaande samenwonenden verklaren te weten dat wanneer de aandelen meerwaarde verwerven, door groei van de vennootschap, deze meerwaarde, zonder vergoeding, toevloeit aan de eigenaar van de aandelen.

De aanstaande samenwonenden verklaren echter dat de vermogenswaarde van de gereserveerde vennootschapswinsten waarvan niet kan worden aangetoond dat deze reservering gebeurde om bedrijfseconomische redenen, toekomt aan de onverdeeldheid.

Alle uitkeringen, van welke aard ook, die tijdens de samenwoning met zulke gereserveerde winsten worden gedaan, komen eveneens aan de onverdeeldheid toe.

Als zulke gereserveerde winsten aanleiding geven tot kapitaalverhoging met uitgifte van nieuwe aandelen, komen deze aandelen voor de lidmaatschapsrechten toe aan de eigenaar van de oorspronkelijke aandelen, en voor de vermogenswaarde aan de onverdeeldheid.

De samenwonenden zullen desgevallend optreden op de algemene vergadering om te bevestigen dat het reserveren van de winst, zoals beslist op deze algemene vergadering, ingegeven is door bedrijfseconomische motieven en beantwoordt aan dit doel. Zij (hij) verklaart te weten dat bijgevolg de onverdeeldheid geen aanspraak kan maken op de vermogenswaarde ervan.

De aanstaande samenwonenden verklaren dat een vergoeding verschuldigd is door het eigen vermogen aan de onverdeeldheid voor de structurele arbeid die door een partner wordt verricht in vennootschap X.

Het bedrag van de vergoeding wordt als volgt vastgesteld: minstens is het bedrag van het salaris dat geldt op de arbeidsmarkt voor gelijkaardig werk verschuldigd, verder wordt bij het bepalen van de vergoeding rekening gehouden met de meerwaarde die via deze arbeidsinspanning werd gerealiseerd. De toekomstige samenwonenden bepalen zelf in onderling overleg waarin deze meerwaarde bestaat. Bij gebrek aan onderlinge overeenstemming zal zij door een deskundige worden vastgesteld.

2. SOCIAAL- EN BURGERRECHTELIJKE TOELICHTING

De wettelijk samenwonende partner die de meeste zorgtaken op zich neemt, werkt in een vennootschap van de andere. In het vennootschapsrecht blijft wat verdiend is eigendom van de vennootschap, en dus door de waardevermeerdering van de aandelen, van de partner die eigenaar is van deze vennootschap.

Het komt er dus op aan dat de samenwonende partners dit duidelijk weten en ook weten van wie de vennootschap is waarin ze werken.

Het is ook aan te bevelen een regeling op te nemen over de gereserveerde winsten, zodat de werking van het vennootschapsrecht enigszins geneutraliseerd wordt, en beide samenwonenden aanspraak kunnen maken op wat in de vennootschap is 'gespaard'.

Het is ook mogelijk te opteren voor een ander systeem en niet naar de meerwaarde te kijken, maar naar de arbeid die tijdens de wettelijke samenwoning is verricht. Op die manier komt zowel de hypothese waarin één van de samenwonende partners in zijn eigen vennootschap werkt, als de hypothese waarin één van de samenwonende partners in de vennootschap werkt die eigendom is van de andere partner, aan bod.

3. FISCALE GEVOLGEN

BELASTBAARHEID VAN DIVIDENDEN. Inkomsten van roerende goederen en kapitalen zoals dividenden uit aandelen zijn bij wettelijk samenwonenden belastbaar bij de eigenaar van de goederen en kapitalen. Een verdeling in de aangifte personenbelasting is dus slechts mogelijk overeenkomstig de verdeling in het eigendomsaandeel in het geval van een conventionele onverdeeldheid.

INTERNE MEERWAARDEN OP AANDELEN. Ter bescherming van het eigen vermogen, dat mogelijk later (bv. bij vervreemding van de aandelen) een belasting als divers inkomen inzake zogenaamde 'interne meerwaarden op aandelen' (art. 90, 9°, eerste streepje WBI92) zal ondergaan, moet worden gewaakt over het gevaar van 'dubbele betaling' door het eigen vermogen, namelijk één maal door vergoeding aan een verarmd vermogen en een tweede maal door betaling van een belasting 'interne privémeerwaarden' van 33% in de personenbelasting. De belasting inzake 'interne meerwaarden' is de (latere) belasting op de meerwaarde verwezenlijkt op de reserves aangehouden in de vennootschap.

BEZOLDIGING MEEWERKENDE ECHTGENOOT. Wanneer een wettelijk samenwonende partner meewerkt in een zelfstandige activiteit van de andere partner, dan kan deze laatste uit zijn eigen beroepsinkomsten aan de meewerkende partner een belastbare bezoldiging (dus

een eigen beroepsinkomen) toekennen (nieuwe regeling in artikel 33(bis) WIB92). Partners van zelfstandige bedrijfsleiders zijn evenwel uitgesloten van het toepassingsgebied van het nieuwe statuut van de meewerkende echtgenoot. Voor meer toelichting wordt verwezen naar het algemene deel.

D. Partners wonen feitelijk samen

GEEN WETTELIJKE SOLIDARITEIT. In het geval van feitelijke samenwoning voorziet de wet geen solidariteit tussen de partners. Er wordt geen gemeenschappelijk vermogen gecreëerd waarin beide partners gerechtigd zijn en waarin de verdiensten die gerealiseerd zijn tijdens het samenleven, terechtkomen. Iedere partner behoudt zijn inkomsten.

Wanneer de partners geen andersluidende overeenkomst maken, is dit gebrek aan solidariteit tussen hen de regel. Zij kunnen een andersluidende overeenkomst maken, dit keer niet in een huwelijkscontract, maar in een samenlevingsovereenkomst bij de notaris of in een onderhands contract dat geldt als geschreven bewijs tussen de partners.

FISCAAL AANDACHTSPUNT. Bij feitelijk samenwonenden wordt geen gemeenschappelijke aanslag gevestigd. Feitelijk samenwonende partners worden belast zoals alleenstaanden. Bijgevolg is artikel 127 WIB92 dat de belastbaarheid van de verschillende inkomsten regelt bij een gemeenschappelijke aanslag, niet van toepassing. Alle inkomsten moeten worden aangegeven en zijn belastbaar overeenkomstig het 'eigen' aandeel in de eigendom van een goed.

1. PENSIOENEN

A Wettelijke pensioenen

1. VOORSTEL VAN COMPENSATIECLAUSULE

De partners verklaren het ermee eens te zijn dat ze voortaan samen als team zullen optreden.

Zij zijn het ermee eens dat wat ze hebben verworven, tijdens de samenleving, het resultaat is van dit teamwork, waarin de taakverdeling door hen soeverein wordt afgesproken, en dus aan beiden voor gelijke delen behoort.

Dit zal het geval zijn voor alle aanwinsten, inclusief de **wettelijke pensioenrechten**.

Op het einde van de relatie zal het vermogen van de partners bij het begin van de samenleving geplaatst worden naast het vermogen van de partners bij het einde van de samenleving. Het verschil tussen de twee wordt geacht een aanwinst te zijn van de samenleving en behoort aan beide partners toe voor de helft. Op het einde van de relatie wordt ook nagegaan hoeveel **wettelijke pensioenrechten** elk van de partners heeft verworven. Elke partner heeft recht op de helft van de in het totaal verworven pensioenrechten. Zolang er hierover wettelijk niets is geregeld, verbindt de partner die recht heeft op het grootste pensioen, zich ertoe bij pensionering de helft van het verschil maandelijks aan de andere partner te betalen.

De partners verbinden zich ertoe om de toekomstige fiscale lasten op de overgemaakte wettelijke pensioenrechten die door de eigenlijke pensioengerechtigde aan de fiscus verschuldigd zijn, onder elkaar te verdelen.

2. SOCIAAL- EN BURGERRECHTELIJKE TOELICHTING

INDIVIDUEEL. Het principe is dat elke partner zijn pensioenrechten verwerft en dat het geheel van de pensioenrechten die de partners tijdens het samenwonen hebben opgebouwd, niet gelijk wordt verdeeld onder de beide partners.

GEEN VERDELING. In tegenstelling tot gehuwden bestaat er voor feitelijk samenwonenden geen echtscheidingspensioen of pensioen na feitelijke scheiding.

GELIJKSTELLINGEN. De meeste onderbrekingen van de loopbaan worden opgevangen door een principiële gelijkstelling in het pensioen. Wanneer de duur van de onderbreking de wettelijke maximumduur voor gelijkstelling niet overschrijdt of als er geen plafond wordt overschreden, dan heeft de onderbreking geen of slechts een beperkte invloed op het verwerven van pensioenrechten. Periodes die de wettelijke maximumduur voor gelijkstelling overschrijden of over bepaalde plafonds gaan, komen niet meer (of in mindere mate) in

aanmerking als gelijkgestelde periode. Bijgevolg verwerft de echtgenoot die minder buitenshuis gewerkt heeft om meer zorgtaken op zich te nemen, minder pensioenrechten. In de logica van het socialezekerheidsrecht staan er geen gelijkstellingen tegenover deeltijdse arbeid en thuis blijven: er is niets om gelijk te stellen. Men bouwt pensioenrechten op in verhouding tot het verdiende loon. Bij deeltijdse arbeid zal het een verminderd loon zijn, bij thuis blijven is er geen loon.

Wanneer de partners toch willen dat alle tijdens de samenleving verdiende pensioenrechten aan beide partners toekomen, moet dit in de samenlevingsovereenkomst worden voorzien.

3. FISCALE GEVOLGEN

BELASTBAAR BIJ DE WETTELIJKE VERWERVER. Wettelijke pensioenen zijn volgens het fiscaal recht 'eigen' beroepsinkomsten. Zulke inkomsten blijven bij feitelijk samenwonenden in beginsel 'eigen' en dus in eigen hoofde belastbaar. Dit betekent dat de (ex-)feitelijk samenwonenden in hun aangifte voor de personenbelasting geen verdeling overeenkomstig een onderlinge afspraak over wettelijke pensioenen kunnen doorvoeren. Beide samenwonende partners moeten vóór ze een compensatieclausule in het samenlevingscontract opnemen, goed beseffen dat de wettelijke verwerfer van het pensioen de fiscale last van het aan de andere partner overgemaakte gedeelte van wettelijk pensioen integraal blijft dragen.

FISCALE INTENTIEVERKLARING IN CLAUSULE. Dit mogelijk onaangename fiscale gevolg van de compensatieclausule voor de samenwonende partner die de helft van zijn wettelijk pensioen overdraagt, kan worden ondervangen door in de clausule een intentieverklaring op te nemen dat beide samenwonenden zich ertoe verbinden om de toekomstige – moeilijk op voorhand in te schatten – fiscale lasten onderling te verdelen (hoe ziet de familiale situatie van de verwerfer er uit?, is de fiscale wet gewijzigd?, ...). Alleszins is de verdeelsleutel een heet hangijzer. De verdeling kan bij helften gebeuren, maar ze kan evenzeer volgens een onderling afgesproken verdeelsleutel, als men bij de onderhandeling zou uitgaan van de brutobedragen van de wettelijke pensioenen. Men kan ook afspreken om meteen met nettobedragen te rekenen, maar het is allerm minst evident om al bij de onderhandelingen over de compensatieclausule de fiscale latentie op een wettelijk pensioen te kennen.

(PARA)FISCALE LATENTIE. Bij verrekening van de (para)fiscale druk bij de wettelijke verwerfer van een wettelijk pensioen moet rekening worden gehouden met een RIZIV- en solidariteitsbijdrage, (in de regel) de progressiviteit van de wettelijke pensioenen in de personenbelasting, de gemeentebelastingen (van toepassing door de aangifte in de personenbelasting) en de verrekening van een eventuele belastingvermindering (art. 146 e.v. WIB92).

Dat wettelijke pensioenen in de personenbelasting aan de progressiviteit onderworpen zijn, betekent dat ook andere inkomsten van de belastingplichtige dan de wettelijke pensioenen (zoals progressief belastbare onroerende, roerende en diverse inkomsten) een impact zullen hebben op de bepaling van het toepasselijke tarief op de wettelijke pensioenen. Hierdoor wordt de fiscale latentie op wettelijke pensioenen bijzonder moeilijk te bepalen.

B Aanvullende pensioenen

1. VOORSTEL VAN COMPENSATIECLAUSULE

De partners verklaren het er mee eens te zijn dat ze voortaan samen als team zullen optreden.

Zij zijn het er mee eens dat wat ze hebben verworven, tijdens de samenleving, het resultaat is van dit teamwork, waarin ze de taakverdeling soeverein afspreken, en dus aan beiden voor gelijke delen behoort.

Dit zal het geval zijn voor alle aanwinsten, inclusief de **aanvullende pensioenrechten**.

Op het einde van de relatie zal het vermogen van de partners bij het begin van de samenleving geplaatst worden naast het vermogen van de partners bij het einde van de samenleving. Het verschil tussen de twee wordt geacht een aanwinst te zijn van de samenleving en behoort aan beide partners toe voor de helft. Op het einde van de relatie wordt ook nagegaan hoeveel **aanvullende pensioenrechten** elk van de partners heeft verworven. Elke partner heeft recht op de helft van de in het totaal verworven pensioenrechten. Zolang er hierover wettelijk niets is geregeld, verbindt de partner die recht heeft op het grootste pensioen, zich ertoe bij pensionering de helft van het verschil maandelijks aan de andere partner te betalen.

De partners verbinden zich ertoe om de toekomstige fiscale lasten op de overgemaakte aanvullende pensioenrechten die door de eigenlijke pensioengerechtigde aan de fiscus verschuldigd zijn, onder elkaar te verdelen.

2. SOCIAAL- EN BURGERRECHTELIJKE TOELICHTING

REGELING IN SAMENLEVINGSOVEREENKOMST. Wegens de afwezigheid van een gemeenschappelijk vermogen worden pensioenrechten uit het aanvullend pensioen niet verdeeld tussen feitelijk samenwonende partners, maar blijven ze eigendom van de partner die ze door zijn buitenshuisarbeid heeft verworven.

Wanneer de partners toch willen dat de andere partner mee kan genieten in deze pensioenrechten, moet dit uitdrukkelijk worden voorzien in de samenlevingsovereenkomst of in het onderhandse contract.

3. FISCALE GEVOLGEN

BELASTBAAR BIJ DE WETTELIJKE VERWERVER. Aanvullende pensioenen zijn fiscaalrechtelijk beroepsinkomsten. Zulke inkomsten blijven bij feitelijk samenwonenden in beginsel 'eigen' en dus in eigen hoofde belastbaar. Dit betekent dat in de aangifte voor de personenbelasting de (ex-)samenwonenden geen verdeling overeenkomstig een onderlinge afspraak over aanvullende pensioenen kunnen doorvoeren. Beide samenwonende partners moeten vóór ze een regeling in het samenlevingscontract opnemen, goed beseffen dat de wettelijke verwerver de fiscale last bijgevolg integraal blijft dragen.

FISCALE INTENTIEVERKLARING IN DE CLAUSULE. Dit mogelijk onaangename fiscale gevolg voor de overdragende samenwonende partner, kan worden ondervangen door in de clausule een intentieverklaring op te nemen dat beide samenwonenden zich ertoe verbinden om de toekomstige – moeilijk op voorhand in te schatten – fiscale lasten onderling te verdelen (hoe ziet de familiale situatie van de verwerver er uit?, is de fiscale wet gewijzigd?, ...). Alleszins is de verdeelsleutel een heet hangijzer. De verdeling van de fiscale lasten kan bij helften gebeuren, maar ze kan evenzeer volgens een onderling afgesproken verdeelsleutel als men bij de onderhandeling zou uitgaan van de brutobedragen van de aanvullende pensioenen. Men kan ook afspreken om meteen met nettobedragen te rekenen, maar het is allerminst evident om al bij de onderhandelingen over de compensatieclausule de fiscale latentie op een aanvullend pensioen uit een groepsverzekering te kennen.

(PARA)FISCALE LATENTIE. Bij verrekening van de (para)fiscale druk bij de wettelijke verwerver van een aanvullend pensioen moet, om aldus de vermogenswaarde nauwkeuriger te kunnen vaststellen, rekening worden gehouden met een RIZIV- en solidariteitsbijdrage, de progressiviteit in de personenbelasting van aanvullende pensioenen uitgekeerd in de vorm van renten, de verschillende afzonderlijke belastingtarieven van toepassing op afkoopwaarden of uitkeringen van aanvullende pensioenen in de vorm van kapitaal (afhankelijk van de leeftijd op het ogenblik van uitkering, het effectief actief blijven tot de leeftijd van 65 jaar, het ogenblik van storting van persoonlijke premiebijdragen (voor of na 1993), het ogenblik van uitkering (voor of na 1 juli 2013)), de gemeentebelastingen (van toepassing door de aangifte in de personenbelasting) en de verrekening van een eventuele belastingvermindering (art. 146 e.v. WIB92).

Dat uitkeringen als rente van aanvullende pensioenen uit een groepsverzekering in de personenbelasting aan de progressiviteit onderworpen zijn, betekent dat ook andere inkomsten van de belastingplichtige dan de aanvullende pensioenen (zoals progressief belastbare onroerende, roerende en diverse inkomsten) een impact zullen hebben op de bepaling van het toepasselijke tarief op de renten uit aanvullende pensioenen. Het mag duidelijk zijn dat de fiscale latentie bijzonder moeilijk te bepalen valt. Het Grondwettelijk Hof besliste in een arrest van 19 december 2013 dat het verschil in fiscale behandeling van uitkeringen van aanvullende pensioenen in renten of kapitalen/afkoopwaarden geen grondwettelijke problemen oplevert.

De kapitalen en afkoopwaarden uit aanvullende pensioenen in een groepsverzekering die worden betaald of toegekend vanaf 1 juli 2013, zijn aan nieuwe afzonderlijke tarieven onderworpen. Deze aanpassing heeft als doel de mensen langer aan het werk te houden. De tarieven kunnen voor werkgeverscontracten en in de regel (er zijn vervroegde wettelijke pensioenleeftijden) voor aanslagjaar 2014 als volgt worden samengevat:

- Wettelijke pensioenleeftijd van 65 jaar bereikt en tot dan effectief ononderbroken gewerkt gedurende de 3 laatste jaren vooraf aan wettelijke pensioenleeftijd: 10%
- 'Naar aanleiding van de pensionering van de begunstigde' of bij leven vanaf de leeftijd van 62 jaar : 16,5%
- Bij leven uitgekeerd op de leeftijd van 61 jaar : 18%
- Bij leven uitgekeerd op de leeftijd van 60 jaar : 20%
- Op enig ander tijdstip dan naar aanleiding van de pensionering of de leeftijd van 60 jaar: progressief.

2. ONDERHOUDSUITKERINGEN

1. VOORSTEL VAN COMPENSATIECLAUSULE

De partners realiseren zich dat het samenleven tot gevolg zal hebben dat wellicht één van hen meer zorgtaken op zich zal nemen en bijgevolg minder zal deelnemen aan het reguliere arbeidscircuit. Dit heeft tot gevolg dat deze minder gemakkelijk geschikt (en goed betaald) werk zal vinden.

Om deze partner opnieuw in staat te stellen zich klaar te maken voor de arbeidsmarkt verbindt de andere partner zich ertoe een tijdelijk onderhoudsgeld te betalen. Dit tijdelijk onderhoudsgeld zal maandelijks vooraf worden betaald en zal ... euro bedragen, waarbij dit bedrag aangepast wordt aan de gezondheidsindex.

2. SOCIAAL- EN BURGERRECHTELIJKE TOELICHTING

Er is in de wet geen onderhoudsgeld voorzien voor feitelijk samenwonende partners na de beëindiging van hun samenleving.

3. FISCALE GEVOLGEN

Er bestaat geen twijfel over dat onderhoudsuitkeringen tussen gewezen feitelijk samenwonenden van iedere aftrekbaarheid bij de betaler – maar ook belastbaarheid bij de ontvanger – uitgesloten blijven.

Voor feitelijk samenwonenden ontbreekt immers op burgerrechtelijk vlak elke wettelijke grondslag voor een recht op onderhoudsuitkering wegens gebrek aan een wettelijke persoonlijke of vermogensrechtelijke solidariteit.

3. VENNOOTSCHAPSSTRUCTUUR

1. VOORSTEL VAN COMPENSATIECLAUSULE

De aanstaande samenwonenden verklaren ingelicht te zijn door de notaris over het statuut van de aandelen van vennootschap X.

De aanstaande samenwonenden verklaren te weten dat wanneer de aandelen meerwaarde verwerven, door groei van de vennootschap, deze meerwaarde, zonder vergoeding, toevloeit aan de eigenaar van de aandelen.

De aanstaande samenwonenden verklaren echter dat de vermogenswaarde van de gereserveerde vennootschapswinsten waarvan niet kan worden aangetoond dat deze reservering gebeurde om bedrijfseconomische redenen, toekomt aan de onverdeeldheid.

Alle uitkeringen, van welke aard ook, die tijdens de samenwoning met zulke gereserveerde winsten worden gedaan, komen eveneens aan de onverdeeldheid toe.

Als zulke gereserveerde winsten aanleiding geven tot kapitaalverhoging met uitgifte van nieuwe aandelen, komen deze aandelen voor de lidmaatschapsrechten toe aan de eigenaar van de oorspronkelijke aandelen, en voor de vermogenswaarde aan de onverdeeldheid.

De samenwonenden zullen desgevallend optreden op de algemene vergadering om te bevestigen dat het reserveren van de winst, zoals beslist op deze algemene vergadering, ingegeven is door bedrijfseconomische motieven en beantwoordt aan dit doel. Zij/hij verklaart te weten dat bijgevolg de onverdeeldheid geen aanspraak kan maken op de vermogenswaarde ervan.

De aanstaande samenwonenden verklaren dat een vergoeding verschuldigd is door het eigen vermogen aan de onverdeeldheid voor de structurele arbeid die door een partner wordt verricht in vennootschap X.

Het bedrag van de vergoeding wordt als volgt vastgesteld: minstens is het bedrag van het salaris dat geldt op de arbeidsmarkt voor gelijkaardig werk verschuldigd, verder wordt bij het bepalen van de vergoeding rekening gehouden met de meerwaarde die via deze arbeidsinspanning werd gerealiseerd. De toekomstige samenwonenden bepalen zelf in onderling overleg waarin deze meerwaarde bestaat. Bij gebrek aan onderlinge overeenstemming zal zij door een deskundige worden vastgesteld.

2. SOCIAAL- EN BURGERRECHTELIJKE TOELICHTING

De feitelijk samenwonende partner die de meeste zorgtaken op zich neemt, werkt in een vennootschap van de andere. In het vennootschapsrecht blijft wat verdiend is eigendom van de vennootschap, en dus door de waardevermeerdering van de aandelen, van de partner die eigenaar is van deze vennootschap.

Het komt er dus op aan dat de samenwonende partners dit duidelijk weten en ook weten van wie de vennootschap is waarin ze werken.

Het is ook aan te bevelen een regeling op te nemen over de gereserveerde winsten, zodat de werking van het vennootschapsrecht enigszins geneutraliseerd wordt, en beide samenwonenden aanspraak kunnen maken op wat in de vennootschap is 'gespaard'.

Het is ook mogelijk te opteren voor een ander systeem en te kijken, niet naar de meerwaarde, maar naar de arbeid die tijdens de feitelijke samenwoning is verricht. Op die manier komt zowel de hypothese waarin één van de samenwonende partners in zijn eigen vennootschap werkt, als de hypothese waarin één van de samenwonende partners in de vennootschap werkt die eigendom is van de andere partner, aan bod.

Men moet noteren dat de feitelijk samenwonende partner niet kan genieten van het statuut van meewerkende echtgenoot wanneer die meewerkt in de vennootschap van zijn partner.

3. FISCALE GEVOLGEN

BELASTBAARHEID VAN DIVIDENDEN. Inkomsten van roerende goederen en kapitalen zoals dividenden uit aandelen zijn bij feitelijk samenwonenden belastbaar bij de eigenaar van de goederen en kapitalen. Een verdeling in de aangifte personenbelasting is dus slechts mogelijk overeenkomstig de verdeling in het eigendomsaandeel in het geval van een conventionele onverdeeldheid.

INTERNE MEERWAARDEN OP AANDELEN. Ter bescherming van het eigen vermogen, dat mogelijk later (bv. bij vervreemding van de aandelen) een belasting als divers inkomen inzake zogenaamde 'interne meerwaarden op aandelen' (art. 90, 9°, eerste streepje WBI92) zal ondergaan, moet worden gewaakt over het gevaar van 'dubbele betaling' door het eigen vermogen, namelijk één maal door vergoeding aan een verarmd vermogen en een tweede maal door betaling van een belasting 'interne privémeerwaarden' van 33% in de personenbelasting. De belasting inzake 'interne meerwaarden' is de (latere) belasting op de meerwaarde verwezenlijkt op de reserves aangehouden in de vennootschap.

BEZOLDIGING MEEWERKENDE ECHTGENOOT. Wanneer een feitelijk samenwonende partner meewerkt in een zelfstandige activiteit van de andere partner, komt hij in geen enkel geval in aanmerking voor het nieuwe fiscale statuut van meewerkende echtgenoot.

COLOFON

Deze publicatie is gebaseerd op het 'Onderzoek naar de mogelijkheden tot het juridisch formaliseren van afspraken tussen partners m.b.t. compensatie voor loopbaanbeslissingen in het kader van het vergemakkelijken van de combinatie arbeid en zorg' dat gebeurde in opdracht van de Vlaamse minister van Gelijke Kansen, Pascal Smet. Het onderzoek gebeurde aan de KU Leuven en de Universiteit Hasselt door

voor het luik familiaal vermogensrecht en fiscaliteit: Johan Du Mongh, Petra Foubert, Nan Torfs, Caroline Vanderkerken en Elly Van de Velde

voor het luik socialezekerheidsrecht: Yves Stevens, Evy Van Genechten en Ellen Van Grunderbeek.

Het onderzoeksrapport werd opgeleverd in februari 2014 en is gebaseerd op de juridische en wetenschappelijke stand van zaken op 1 juli 2013. Het is raadpleegbaar via genderklik.be

Op genderklik.be kan u ook de digitale versie downloaden van de publicatie die u in handen houdt.

U vindt er eveneens 'Trouwen of samenwonen: waarop letten als je de grote sprong waagt', een publicatie van de Koning Boudewijnstichting en de Koninklijke Federatie van het Belgisch Notariaat waarin het belang van compensatieclausules wordt gekaderd voor een breder publiek. U kan een gratis printversie bestellen via www.kbs-frb.be. Mailen naar publi@kbs-frb.be of bellen naar **02-500 45 55** (Koning Boudewijnstichting) kan ook.

Met dank aan de leden van het begeleidingscomité die feedback gaven in verschillende fasen van het onderzoek: Katrijn Boone en Karen Sabbe (Koninklijke Federatie van het Belgisch Notariaat) - Liliane Versluys (advocate) - Agna Smisdom en An Van Acker (Gelijke Kansen in Vlaanderen) - Bob Van den Broeck (kabinet minister Smet).

Ook dank aan: Brigitte Duvieusart (Koning Boudewijnstichting) - Tom Depla, Annelien Keereman, Gerda Machtelinckx en Johan Papen (Kluwer) - Ernst Van Soest (Koninklijke Federatie van het Belgisch Notariaat) - Isa Van Dorsseleer.

Dit is een uitgave van Gelijke Kansen in Vlaanderen, Boudewijnlaan 30, 1000 Brussel, 02 553 58 46, gelijkekansen@vlaanderen.be, www.gelijkekansen.be.

Vu.: Heidi Vander Poorten, Boudewijnlaan 30, 1000 Brussel

Depotnummer : D/2014/3241/020

